

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota

Versie:
Vastgesteld door Bestuur:
Verantwoordingsorgaan geïnformeerd d.d.:

22 mei 2023
1 juni 2023
2 juni 2023

INHOUD

1	Inleiding	4
2	Aard, missie, visie en strategie	5
2.1	Aard, doelstelling	5
2.2	Onze missie (waar gaan en staan we voor?)	5
2.3	Onze visie (hoe kijken wij naar onze rol en ontwikkelingen)	5
2.4	Onze strategie (hoe geven we invulling aan onze missie gegeven onze visie?)	6
2.5	Kernwaarden	6
3	Organisatie en beheersing	8
3.1	Introductie	8
3.2	Bestuurlijke organisatie	9
3.2.1	Organogram	9
3.2.2	Bestuur	9
3.2.3	Beleggingscommissie	10
3.2.4	Pensioen- en communicatiecommissie	11
3.2.5	Finance & Risk Commissie	12
3.2.8	Directie en pensioenbureau	13
3.2.9	Inkoop diensten	13
3.2.6	Raad van Toezicht	14
3.2.7	Verantwoordingsorgaan	14
3.3	Geschiktheid, integriteit, beloning en diversiteit	15
3.3.1	Introductie	15
3.3.2	Geschiktheidsbeleid en educatie	15
3.3.3	Compliance en Integriteitsbeleid	16
3.3.4	Beloningsbeleid	19
3.3.5	Diversiteitsbeleid	19
3.4	Uitbestede werkzaamheden	19
3.4.1	Introductie	19
3.4.2	Uitgangspunten en proces	20
3.4.3	Pensioenadministratie en financiële administratie	20
3.4.4	Vermogensbeheer en financieel balansrisicomanagement	21
3.4.5	Custodian	21
3.4.6	Sleutelfuncties	21
4	Pensioenregeling	22
4.1	Introductie	22
4.2	Aansluitcriteria	22
4.3	Uitvoeringsovereenkomsten	22
4.4	Kernelementen pensioenreglement	22
4.5	Vroegere werkgevers	25
4.6	Communicatiebeleid	25
5	Financiële opzet	27
5.1	Introductie	27
5.2	Voorziening pensioenverplichtingen / TV	27
5.2.1	Actuariële grondslagen en veronderstellingen	27
5.2.2	Overige Technische voorzieningen	28
5.3	Premiebeleid	29
5.3.1	Financiering pensioenregeling	29
5.3.2	Toetsing kostendekkende premie	30
5.4	Toeslagbeleid	30
5.4.1	Ambitie toeslagverlening	30
5.4.2	Toeslagenstaffel	30
5.4.3	Haalbaarheidstoets	31
5.5	Kortingsbeleid	31
5.6	Financiële crisis	32
5.7	Vereist eigen vermogen	32

5.8	Minimaal vereist eigen vermogen	33
5.9	Herstelplan	33
6	Balansrisicomanagement en Beleggingen	34
6.1	Introductie	34
6.2	Investment Beliefs	35
6.3	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	37
6.4	Doel en stijl van het beleggingsbeleid	37
6.5	Risicohouding	38
6.6	Dynamisch Balansrisicomanagementbeleid	39
6.7	Strategische Asset-Allocatie en afdekkingen	39
6.8	Afdekking rente- en inflatierisico	41
6.9	Afdekking valutarisico	41
6.10	Derivatenbeleid	41
7	Integraal risicomanagement	42
7.1	Integraal risicomanagement ondersteunt beleidsbepaling en bedrijfsvoering	42
7.2	Risicomanagementcyclus	43
7.3	Governance Risicomanagement	44
7.4	Risico universum	45
7.5	Risicobeheersing	47
	Bijlage 1: Overzicht beleidsdocumenten	50
	Bijlage 2: Gehuwdheidfrequenties	51
	Bijlage 3: Berekening Vereist Eigen Vermogen	52

Stichting Pensioenfonds SNS REAAL werkt, conform artikel 6 lid 3 van de Statuten, volgens een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Het doel van deze ABTN is een beschrijving te geven van het ten behoeve van het Pensioenfonds te voeren beleid, waarbij de financiële opzet en de grondslagen waarop het rust, gemotiveerd omschreven zijn.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aard, de missie, visie en strategie van Stichting Pensioenfonds SNS Reaal (hierna: PFSR). In hoofdstuk 3 wordt een beschrijving gegeven van de organisatie en beheersing. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de kernpunten van de pensioenregeling beschreven.

Hoofdstuk 5 beschrijft de Financiële opzet. Uiteengezet wordt op welke wijze de omvang van de verplichtingen wordt vastgesteld. Tevens wordt in dat hoofdstuk de wijze van financiering besproken.

In hoofdstuk 6 wordt stilgestaan bij het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Tot slot komt in hoofdstuk 7 het integraal risicomanagement aan de orde.

In bijlage I zijn de statuten, pensioenreglementen en beleidsdocumenten van PFSR opgenomen. In de tekst van de ABTN wordt naar deze stukken verwezen.

AARD, DOELSTELLING

PFSR is ontstaan in 2004 door het samenvoegen van de uitvoering van de pensioenregelingen van SNS Bank en Reaal verzekeringen en hun beide rechtsvoorgangers.

Pensioenfonds SNS REAAL voert als zelfstandige organisatie de pensioenregelingen uit van:

- De Volksbank N.V. (hierna: de Volksbank)
- Athora Netherlands N.V. (hierna: Athora)
- SRH N.V.

PFSR is een ondernemingspensioenfonds dat wordt georganiseerd voor en door belanghebbenden binnen het fonds. Het bestuur van PFSR bestaat uit vertegenwoordigers namens de werknemers, de gepensioneerden en de werkgevers en wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter.

De pensioenregeling die PFSR uitvoert is een zogenaamde CDC-regeling; dit is een collectieve en solidaire pensioenregeling, waarin deelnemers jaarlijks pensioenrechten krijgen toegekend. De werkgever is aan niet meer gehouden dan het jaarlijks betalen van de overeengekomen premie.

De pensioenrechten voorzien de (gewezen) deelnemer van inkomen bij ouderdom, bij overlijden inkomen voor zijn of haar nabestaanden en premievrijstelling in geval van arbeidsongeschiktheid.

ONZE MISSIE (WAAR GAAN EN STAAN WE VOOR?)

Wij zijn het ondernemingspensioenfonds voor meerdere bij ons aangesloten werkgevers met een verleden bij SNS Reaal. De meeste actieve deelnemers werken bij de Volksbank en Athora NL. Wij voeren hun pensioenregelingen en die van hun rechtsvoorgangers uit voor werknemers, ex-werknemers en gepensioneerden. Zij zijn onze deelnemers. Wij zorgen voor onze deelnemers en hun gezinnen voor een inkomen voor later met deze pensioenregelingen. Bij ons handelen staat het belang van onze deelnemers voorop. Wij doen dit op een duurzame en verantwoorde wijze.

Voor de bij ons aangesloten werkgevers willen wij de beste partner zijn bij het uitvoeren en in stand houden van hun pensioenarbeidsvoorwaarde aan hun werknemers.

ONZE VISIE (HOE KIJKEN WIJ NAAR ONZE ROL EN ONTWIKKELINGEN)

Maatschappelijk relevant en verantwoord

Pensioen zal ook in de toekomst een belangrijk onderdeel blijven als oudedags- en nabestaandenvoorziening van onze deelnemers. Als pensioenfonds zonder winst oogmerk willen wij hier een belangrijke rol in spelen. Door duurzaam en verantwoord te beleggen bevorderen we niet alleen de welvaart en het welzijn van de huidige, maar ook van de toekomstige generaties.

Risico's voor rekening deelnemers

Wij hebben de ambitie om samen met de aangesloten werkgevers tot een goed pensioen te komen voor onze deelnemers. Hiervoor dient het pensioenfonds te beleggen en risico's te nemen. Deze risico's worden door de deelnemers gedragen. Om te borgen dat de belangen van onze deelnemers centraal staan in ons handelen, zijn zij vertegenwoordigd in het bestuur en verantwoordingsorgaan van het fonds en bepalen zij zo mede de risicobereidheid van het fonds.

Wij zijn betrokken bij onze werkgevers

Voor de werkgevers staat een vertrouwde partij die de regelingen betrouwbaar en tegen marktconforme kosten kan uitvoeren voorop. Door met werkgevers in gesprek te zijn over hetgeen voor hen belangrijk is, blijven wij nauw betrokken en werken we samen om op (toekomstige) ontwikkelingen te zijn voorbereid.

Kwaliteit staat voorop

Onze deelnemers kunnen erop vertrouwen dat wij met grote zorgvuldigheid hun pensioen administreren en het pensioenvermogen beheren. Dit doen wij niet alleen, wij doen dit samen met onze uitvoerders. Wij stellen dan ook hoge eisen aan onszelf en onze uitvoerders.

Kosten zijn belangrijk

Door kosten te beheersen ontstaat meer ruimte voor betere pensioenen voor onze deelnemers. Efficiënte systemen en processen dragen hieraan bij. Met de introductie van een nieuw pensioenstelsel dat persoonlijker van aard gaat worden wordt het belang om kosten te beheersen en zo mogelijk te verlagen nog groter. Binnen het fonds worden de vaste kosten over de actieve deelnemers gespreid. Bij een afnemend aantal actieve deelnemers zal het fonds op zoek gaan naar manieren om schaalvoordelen te realiseren.

Pensioen wordt steeds persoonlijker

In het nieuwe pensioenstelsel wordt pensioen persoonlijker. Hierdoor moeten deelnemers meer de regie gaan voeren over hun eigen pensioen. Wij willen onze deelnemers in staat stellen hier invulling aan te geven. Dit stelt eisen aan onze communicatie rondom pensioenen, maar vraagt ook om pensioenregelingen die hierbij aansluiten.

Ontwikkelingen staan niet stil

Maatschappelijke, technische en economische omstandigheden zijn constant in beweging en volgen elkaar steeds sneller op. Wij willen hier voortdurend op kunnen anticiperen. Dit vergt flexibiliteit en slagkracht in zowel de besturing als de uitvoering van het fonds.

2.4

ONZE STRATEGIE (HOE GEVEN WE INVULLING AAN ONZE MISSIE GEGEVEN ONZE VISIE?)

Deelnemers centraal

Wij streven ernaar om zo duidelijk en eenvoudig mogelijk te communiceren over pensioenen. Pensioen wordt door deelnemers vaak als ingewikkeld ervaren. Door te luisteren naar onze deelnemers, zijn we in staat om onze communicatie en service aan hen optimaal in te richten. Door zo goed mogelijk gebruik te maken van digitale ondersteuning bieden we onze deelnemers laagdrempelig en persoonlijk inzicht en overzicht. Dit inzicht zorgt ervoor dat onze deelnemers zich meer en meer bewust zijn van het belang van een inkomen voor later.

Duurzaam en Verantwoord beleggen

Ons beleid van duurzaam en verantwoord beleggen draagt bij aan de welvaart en welzijn van huidige en toekomstige generaties. Wij zijn ervan overtuigd dat dit beleid bijdraagt aan het behalen van rendementen.

Hoge eisen aan systemen en uitvoerbaarheid

Ondersteunende systemen moeten het fonds in staat stellen om te blijven voldoen aan de wensen van onze deelnemers en werkgevers. En aan de eisen die hier nu en in de toekomst aan worden gesteld. We volgen ontwikkelingen op de voet. Als vernieuwingen bewezen en betrouwbaar zijn, zijn wij snelle volgers bij implementatie.

Kwalitatief, slagvaardig bestuur en pensioenbureau

Wij stellen hoge eisen aan onze bestuurders. Door onze wortels en achtergrond in de financiële sector zijn we goed in staat om onder onze deelnemers kwalitatief goede bestuurders te werven. Ons eigen pensioenbureau zorgt voor een efficiënte dagelijkse aansturing van het fonds en zorgt ervoor dat we slagvaardig op alle relevante ontwikkelingen reageren. Daarnaast zorgen we er door opleidingen voor dat kennis en kunde op een hoog niveau blijven.

Uitstekende partners

Wij werken voor de uitvoering van de pensioenregelingen samen met externe partijen. Wij werken alleen samen met partners met bewezen betrouwbare prestaties. Jaarlijks beoordelen wij deze partners.

Kostenefficiënt

Ons fonds let scherp op de uitvoeringskosten. Wij vinden dat de kosten per deelnemer voor de werkgevers marktconform moet zijn. Wij willen daarom onnodige complexiteit vermijden en streven naar efficiënte systemen en processen.

Pensioenakkoord

Er is een akkoord om te komen tot een nieuw pensioenstelsel. Het fonds is van mening dat dit nieuwe stelsel betere mogelijkheden biedt voor een goed pensioen voor onze deelnemers. Het fonds volgt de ontwikkelingen en bereidt zich voor om samen met de werkgevers tot nieuwe regelingen te komen. In dit nieuwe stelsel zijn de uitvoeringskosten voor rekening van de deelnemers. Des te meer reden voor ons om hier goed op te letten.

2.5

KERNWAARDEN

Uitvoering ten behoeve van onze deelnemers

PFSR voert de pensioenregeling in opdracht van de sociale partners uit en realiseert zich dat zij niet voor zichzelf maar voor haar deelnemers bestaat. In de besluiten die PFSR neemt staat steeds het belang van de deelnemers centraal. PFSR heeft geen commercieel belang (non-profit) en alle baten komen dan ook ten gunste van haar deelnemers. Dit vertaalt zich onder andere in een beheerst beloningsbeleid. De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst

van de Volksbank en vallen onder de cao van de Volksbank. Voor bestuurders in dienst van de werkgevers geldt dat zij geen beloning ontvangen, voor pensioengerechtigde bestuurders geldt een beperkte vergoeding.

Voor partijen die diensten verlenen aan PFSR gelden geen prestatiebeloningen, waardoor er geen belang is tot het nemen van onnodige risico's of het doen van overbodige transacties. PFSR maakt voor de uitvoering van de pensioenregeling kosten. Dit zijn kosten in verband met administratie, beleggingen, pensioenwet- en regelgeving en toezichthouders. PFSR streeft ernaar om de kosten per deelnemer te beperken en in lijn te houden met de kosten van vergelijkbare fondsen.

Zorgvuldig

PFSR draagt een grote verantwoordelijkheid met betrekking tot het inkomen van onze deelnemers en gezinsleden vóór en na de pensioendatum. Deze verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat PFSR zeer zorgvuldig dient te handelen. Zo maakt PFSR in haar beleggingen afgewogen keuzes in de afweging rendement en risico's en laat het bestuur zich niet leiden door opportunisme. Deze zorgvuldigheid beperkt zich niet alleen tot de uitvoering van de pensioenregeling maar heeft ook betrekking op de beleggingen.

Het bestuur vergewist zich regelmatig van de kwaliteit van de dienstverleners en onderneemt actie indien deze niet aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen. PFSR streeft ernaar om voor al haar processen in control te zijn.

Evenwichtig

PFSR gelooft dat het delen van kosten en risico's tussen deelnemers leidt tot een betere uitgangspositie van alle individuele deelnemers. Deze kosten- en risicodeling heeft niet alleen betrekking op verschil in levensverwachting en tussen verschillende leeftijdsgroepen maar ook op de wijze waarop een pensioenfonds haar beleggingen kan doen. Het is ontegenzeggelijk waar dat de belangen van de verschillende deelnemers niet in alle situaties parallel lopen. Het bestuur van PFSR is zich hiervan bewust. In de besluiten die PFSR neemt, worden de belangen van de verschillende groepen deelnemers meegewogen. Het bestuur legt hierover verantwoording af aan een door de deelnemers van PFSR gekozen verantwoordingsorgaan.

Maatschappelijk verantwoord

Het bestuur stelt bij het beleggen het belang van de deelnemers voorop. Bovendien wil het bestuur een zo hoog mogelijk rendement realiseren bij een aanvaardbaar risico gegeven de risicohouding van de sociale partners. Het bestuur van PFSR wenst bij de uitvoering van het vermogensbeheer zo veel mogelijk rekening te houden met sociale, governance en milieuoverwegingen. Dit heeft zij ook vast gelegd in de verklaring beleggingsbeginselen. In deze beginselen is ook vastgelegd dat indien de keuze voor maatschappelijk verantwoord beleggen de verhouding tussen risico en rendement verslechtert, het bestuur kan besluiten om af te wijken van het uitgangspunt dat beleggingen overwegend maatschappelijk verantwoord dienen te zijn.

Begrijpelijke en transparante communicatie

Het bestuur realiseert zich dat pensioenen door deelnemers vaak als ingewikkeld worden ervaren. PFSR streeft ernaar om naar deelnemers zo duidelijk en eenvoudig mogelijk te communiceren over hun pensioenen. Ook vindt het bestuur het belangrijk dat de deelnemers op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in PFSR. Niet alleen in goede maar ook in mindere tijden informeert PFSR de deelnemers over de door haar genomen besluiten, gemaakte keuzes en achterliggende overwegingen.

PFSR zorgt voor een up-to-date website, waar de deelnemers de voor hen meest relevante informatie wordt toegelicht. Dit alles doet PFSR in voor deelnemers begrijpelijke verwoordingen.

De autonomie die de wet een stichtingsbestuur toekent, is in het geval van ons pensioenfondsbestuur ingekaderd door de statuten¹ en wettelijke eisen die aan pensioenfonds en hun bestuur worden gesteld. Hoewel het bestuur zijn eigen leden benoemt, kan het slechts benoemen wie daarvoor door de actieve deelnemers, gepensioneerden of werkgever worden voorgesteld. Alleen de (niet stemgerechtigde) onafhankelijke voorzitter kan het bestuur zelfstandig benoemen. Benoeming van een lid van het bestuur, inclusief de voorzitter, wordt aan de raad van toezicht voorgelegd.

Voor bepaalde belangrijke besluiten moet het bestuur goedkeuring of advies vragen aan de raad van toezicht (RvT) en het verantwoordingsorgaan (VO). Daarnaast rapporteert het bestuur aan het verantwoordingsorgaan en heeft het VO het recht om het beleid van het bestuur op alle terreinen te onderzoeken. De bevindingen worden in het jaarverslag opgenomen.

De RvT van PFSR bestaat uit 3 van het pensioenfonds en werkgevers onafhankelijke leden en houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in PFSR en ziet toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en in het jaarverslag. Daarnaast staat de RvT het bestuur met raad ter zijde.

Aanvullend op de verschillende wettelijke fondsorganen, te weten het Verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht en het bestuur, kent het bestuur in de governance drie wettelijke sleutelfuncties:

- de risicobeheer functie;
- de actuariële functie;
- de interne auditfunctie.

De sleutelfunctiehouder is eindverantwoordelijk voor de wettelijk vastgelegde taken en als individueel persoon daarop aanspreekbaar. De sleutelfunctie vervuller kan een persoon, commissie of team zijn en als zodanig verantwoordelijk voor de daadwerkelijke uitvoering van de activiteiten. De vervullersfunctie wordt ingevuld door de eerstelijns bestuursfuncties en de manager risk. De sleutelfunctiehouder is volwaardig lid van de FRC.

De administratie van PFSR en het jaarverslag worden door onafhankelijke accountants gecontroleerd. De accountantsverklaring wordt met het jaarverslag gepubliceerd.

Bij de certificering van de jaarrekening is ook een onafhankelijke actuaris betrokken.

Voorts schakelt het bestuur bij zaken met actuariële aspecten een raadgevend actuaris in om zich te verzekeren van de goede informatie bij de besluitvorming.

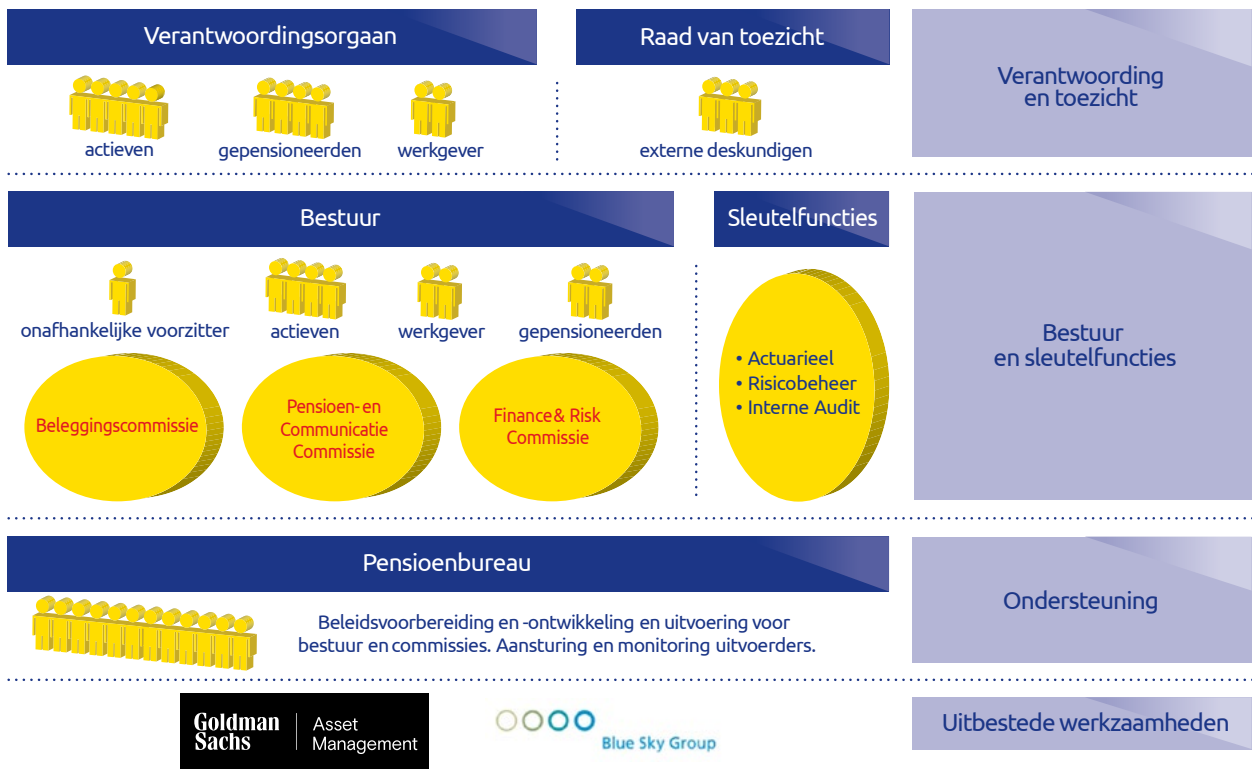
In dit bestuurlijk kader moeten ook de toezichthouders Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) worden genoemd. Het bestuur streeft een goede en constructieve relatie na.

Deze zaken en de toenemende regelgeving vereisen toenemende geschiktheid en ervaring bij het bestuur. De bestuurstaken zijn de afgelopen jaren in omvang, complexiteit en tijdsbeslag toegenomen.

Jaarlijks toetst het bestuur, onder meer middels een zelfevaluatie, of nadere bestuurlijke maatregelen nodig zijn.

¹ Zie bijlage I: statuten en overzicht aan- en aftreden van bestuurders

Hoe wordt Pensioenfonds SNS REAAL bestuurd?

Het paritair samengestelde bestuur en het beheer van PFSR is volgens artikel 7 van de statuten opgedragen aan een college van minimaal vier en maximaal acht leden. Het bestuur wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter (zonder stemrecht). Het aantal zetels voor de werkgeversvertegenwoordiging bedraagt minimaal één en maximaal twee. Eén werkgeversbestuurslid wordt door de Volksbank voorgedragen en één werkgeversbestuurslid door Athora. De verdeling van de zetels voor de werknemersvertegenwoordiging (deelnemers en pensioengerechtigden) vindt plaats op basis van de onderlinge getalsverhoudingen, met dien verstande dat het aantal zetels voor pensioengerechtigden minder dan de helft bedraagt van het aantal zetels voor de werknemersvertegenwoordiging en maximaal 25% van het aantal zetels van deelnemers plus werkgevers plus pensioengerechtigden.

De huidige verdeling van de zetels voor de werknemersvertegenwoordiging is vier deelnemers en twee pensioengerechtigden.

De voordrachten voor de werknemersvertegenwoordiging geschieden op basis van de vooraf door het bestuur opgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde en aan het verantwoordingsorgaan beschikbaar gestelde profielschets voor de vacante positie. Bij een (her)benoeming toetst het bestuur of de kandidaat voldoet aan de opgestelde profielschets, inclusief een toets op geschiktheid. De raad van toezicht, aan wie de (her)benoeming van de kandidaat wordt voorgelegd, kan de benoeming van een bestuurder (inclusief de voorzitter) beletten indien deze niet voldoet aan de profielschets. Benoeming (en herbenoeming) geschiedt onder voorbehoud van instemming door De Nederlandsche Bank N.V.

Bij vacatures wordt een, door de RvT goed te keuren profielschets van de gewenste bestuurder opgesteld, die rekening houdt met het op dat moment gewenste profiel qua diversiteit, ervaring, deskundigheid en competenties van de zittende bestuursleden. Het bestuur houdt daarbij de volgende prioriteit aan:

1. continuïteit en geschiktheid
2. afspiegeling werkgever
3. leeftijd en geslacht

Het bestuur benoemt de onafhankelijke voorzitter, het advies van het verantwoordingsorgaan gehoord hebbende. De RvT kan de benoeming van de onafhankelijk voorzitter beletten indien de kandidaat niet voldoet aan de profielschets.

Het bestuur heeft o.a. de volgende verantwoordelijkheden:

- het zorgdragen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door werkgevers en werknemers aan PFSR opgedragen pensioenregeling. Het bestuur toetst daarbij aan de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van PFSR.
- het beheer van het pensioenfonds, dat wil zeggen het uitvoeren van de door de werkgevers geaccordeerde pensioenregeling en het (laten) doen van pensioenuitkeringen.

Het bestuur heeft de volgende bevoegdheden en taken:

- vaststellen en/of wijzigen van de statuten en het goedkeuren van wijzigingen daarin, na voorafgaand advies – tenzij de wijziging een op grond van enig voor PFSR bindende regeling of voorschrift betreft – door het verantwoordingsorgaan;
- het sluiten van overeenkomsten met de werkgevers;
- het jaarlijks uitbrengen van een jaarverslag over het in het voorgaande boekjaar gevoerde beleid in de vorm van een bestuursverslag met jaarrekening, voorzien van een door de accountant ondertekende verklaring en een actuariel verslag, uitgebracht door de certificerende actuaaris;
- het (doen) vervaardigen van de opgaven, vereist door wettelijke bepalingen en door DNB (toezichthouder);
- het goedkeuren van de beleggingsstrategie en de daarop gebaseerde beleggingsplannen;
- zorg voor vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, in overleg met de overige organen van PFSR;
- het vaststellen van de begroting;
- het goedkeuren van het pensioenreglement, alsmede wijzigingen daarin;
- het benoemen van bestuursleden, het benoemen van de onafhankelijke voorzitter;
- het benoemen van leden van de beleggings-, pensioen- en communicatiecommissie en finance en riskcommissie
- het benoemen van accountant en certificerende en adviserende actuaaris;
- het sluiten van overeenkomsten in het kader van uitbesteding;
- het benoemen van een compliance officer, die belast is met het toezicht op de naleving van de gedragscode van PFSR;
- het instellen van een verantwoordingsorgaan;
- het instellen van een raad van toezicht, gehoord hebbende het advies van het verantwoordingsorgaan;
- het goedkeuren van wijzigingen in het huishoudelijk reglement voor het verantwoordingsorgaan;
- het vaststellen en/of wijzigen van de actuariële- en bedrijfstechnische nota;
- het vaststellen van de gedragscode van PFSR, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement beleggingscommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement pensioen- en communicatiecommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement finance- en riskcommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement verantwoordingsorgaan, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement raad van toezicht, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het directiestatuut, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het beloningsbeleid van PFSR, alsmede wijzigingen daarin, na goedkeuring van de raad van toezicht, gehoord hebbende het advies van het verantwoordingsorgaan;
- het vaststellen en/of wijzigen van uitvoeringsbesluiten;
- het (doen) verrichten van betalingen aan pensioengerechtigden en overige belanghebbenden;
- het benoemen van leidinggevende functionarissen bij PFSR;
- het liquideren van PFSR.

Het bestuur heeft de beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering gedelegeerd aan het pensioenbureau. Daarnaast heeft het bestuur de dagelijkse uitvoering van het beheer van het pensioenfonds bij het pensioenbureau ondergebracht.

3.2.3 BELEGGINGSCOMMISSIE

De door het bestuur ingestelde beleggingscommissie is belast met de nadere (tactische) invulling, de uitvoering van het strategische beleggingsbeleid en de monitoring en evaluatie van het beleid. De rol en verantwoordelijkheden van de commissie zijn beschreven in het door het bestuur vastgestelde reglement beleggingscommissie². De BC heeft een 1e lijns verantwoordelijkheid met betrekking tot financieel risicomanagement, een door het bestuur gedelegeerde verantwoordelijkheid.

De Commissie heeft een voorbereidende, adviserende en monitorende rol met betrekking tot:

- Het opstellen van het Strategische Beleggingsplan op basis van onder andere de uitkomsten van de voorafgaande ALM-studie.

² Zie bijlage I: Reglement beleggingscommissie

- Business cases door strategisch adviseur in afstemming met de fiduciair vermogensbeheerder worden met een advies van de BC doorgeleid naar het bestuur ter besluitvorming.
- Het opstellen van het Jaarbeleggingsplan op basis van het Strategisch Beleggingsplan.
- Het Bestuur in het kader van het DBRM te adviseren met betrekking tot een aanpassing van de SAA, inclusief niveaus van rente-, valuta-, aandelenkoers- en inflatierisicoafdekking, vooruitlopend op een mogelijke overgang van Dekkingsgraadregio, zoals omschreven en bepaald in het DBRM.
- Het Bestuur in het kader van het DBRM te adviseren met betrekking tot transacties terzake risicoafdekkingen en beleggingen en andere voorstellen van bijzondere aard en omvang die het risicoprofiel van het fonds (kunnen) beïnvloeden ten opzichte van het door het Bestuur geaccordeerde profiel.
- Evaluatie en beoordeling van de fiduciair Vermogensbeheerder (jaarlijks) en de strategisch adviseur (eens per 3 jaar) ter advisering aan het Bestuur.
- De Commissie is te allen tijde gerechtigd om het Bestuur gevraagd en ongevraagd van advies te dienen op het gebied van balanssturing en beleggingen en daarbij eventueel voorstellen te doen met betrekking tot aanpassing van het beleid en/of de portefeuille van het Fonds.

De Commissie heeft het mandaat om:

- De wijze van bijsturing van de portefeuille, naar aanleiding van het besluit tot herbalancering door het bestuur, te accorderen en te doen uitvoeren, indien en voor zover passend binnen de SAA, het DBRM, het herbalanceringsbeleid en het overeengekomen vermogensbeheermandaat.
- Zelfstandig te besluiten over de eventuele uitvoering van operationele adviezen van de fiduciair Vermogensbeheerder voor zover deze binnen het mandaat vallen van dit Reglement.
- (Externe) beleggingsinstellingen (fondsbeheerders) en (externe) asset managers te selecteren en te ontslaan, al dan niet, op voorstel en advies van de fiduciair vermogensbeheerder.

De leden van de Commissie worden door het Bestuur benoemd. Het aantal bestuursleden in de Commissie bedraagt minimaal twee en maximaal drie. De voorzitter van het Bestuur kan geen zitting hebben in de Commissie. Daarnaast bestaat de Commissie uit tenminste twee externe deskundigen, die geen deel uitmaken van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan of het pensioenbureau van het Fonds.

3.2.4 PENSIOEN- EN COMMUNICATIECOMMISSIE

De Pensioen- en communicatiecommissie heeft een voorbereidende en adviserende rol inzake het strategische beleid m.b.t. de deelnemerscommunicatie richting het bestuur.

Om de strategische ambitie van het pensioenfonds, *de deelnemer is pensioeneigenaar*, te realiseren, werkt de PCC met drie strategische bouwstenen:

- 1) Klantbediening,
- 2) online communicatie en activatie en
- 3) zorgen voor vertrouwen door in verbinding te staan met de deelnemer.

Daarnaast heeft de commissie een voorbereidende en adviserende rol inzake pensioen-juridische onderwerpen en richt het zich onder andere op het volgen en "duiden" van de ontwikkelingen m.b.t. pensioenwetgeving en de vormgeving, uitvoering en uitvoerbaarheid van het pensioenreglement.

De Commissie bespreekt in haar vergaderingen de volgende rapportages:

- de SLA- en de klachtenrapportages van BSG met betrekking tot het pensioenbeheer;
- de kwartaalrapportages van BSG met betrekking tot de deelnemerscommunicatie.

De Commissie beoordeelt jaarlijks, tezamen met het Pensioenbureau, het functioneren van de uitvoeringsorganisatie die verantwoordelijk is voor het pensioenbeheer van het Fonds en aan wie bepaalde activiteiten van de PCC zijn uitbesteed.

De Commissie bespreekt de adviezen van de adviserend actuaire met betrekking tot:

- de tarieven/grondslagen van het Fonds;
- de premie en de kostencomponenten van het Fonds;
- het opbouwpercentage van het pensioen in het pensioenreglement van het Fonds.

De Commissie bestaat uit minimaal twee , waaronder een voorzitter en een vicevoorzitter die beide lid van het bestuur zijn. Het Bestuur stelt vast uit hoeveel leden de Commissie bestaat. De leden van de Commissie worden door het Bestuur benoemd. Het aantal bestuursleden in de Commissie bedraagt minimaal twee en maximaal drie, waarvan tenminste één namens de deelnemers en tenminste één namens de gepensioneerden. De Commissie bevat voorts tenminste één deskundige vanuit het Pensioenbureau. Daarnaast kan de Commissie deskundigen vanuit de

uitvoeringsorganisatie (BSG) bij vergaderingen uitnodigen. De Commissie kan ook deskundigen uitnodigen vanuit P&O namens de Werkgevers

Een reglement³ regelt de taak, functie, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze van de commissie.

3.2.5 FINANCE & RISK COMMISSIE

Het reglement van de finance & riskcommissie⁴ regelt de taken, functie, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze van de commissie.

De finance & riskcommissie (hierna FRC) bestaat uit minimaal drie leden waaronder een voorzitter, vice-voorzitter en de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Het bestuur benoemt de leden en de voorzitter. Het aantal bestuursleden in de FRC bedraagt tenminste twee leden.

Het pensioenbureau heeft een voorbereidende rol en vervult het ambtelijk secretariaat. De FRC vergadert minimaal vier keer per jaar.

De FRC heeft primair een 2e lijns risicorol binnen het 3 lines of defense model van het fonds. De eerstelijns commissies en de manager Risk vervullen de sleutelfunctieervullersrol in voor wat betreft risicobeheer (wettelijk vereiste).

De taken en bevoegdheden bevatten onder andere:

- Verantwoordelijkheden m.b.t. de risicokaders:
 - beoordelen en goedkeuren van het integraal risicomanagementbeleid;
 - beoordelen van de beleidslijnen voor de sleutelfuncties risicobeheer en actuarieel;
 - beoordelen van de risicobereidheid van het pensioenfonds;
 - controleren of het pensioenfonds en haar uitvoerders de risicokaders naleven;
 - na de beoordeling door de FRC wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld om het beleid en de risicobereidheid vast te stellen.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de opzet (inrichting) en werking van integraal risicomanagement: inclusief interne beheersing en het resulterende risicoprofiel.
 - monitoring van rapportages over integraal risicomanagement;
 - beoordeling van de opzet en werking van de interne beheersingssystemen waarmee het fonds werkt voor de financiële verantwoording en rapportages daarover;
 - de beoordeling van de bevindingen en rapportages van de sleutelfunctiehouder risicobeheer;
 - De FRC ziet erop toe dat significante tekortkomingen in de beheersing ("key controls") tijdig en adequaat worden opgelost en bewaakt de opvolging van verbeterpunten.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de naleving van wet- en regelgeving en interne regels (Compliance) door monitoring en bewaking van de naleving van relevante wet- en regelgeving d.m.v.
 - periodieke compliance risk assessment en/of jaarlijkse herijking hiervan;
 - opzetten van het compliance thema raamwerk en/of 2-jaarlijkse herijking hiervan, de herijking van de periodieke SIRA;
 - beoordeling van de compliance statements van de uitbestedingspartijen;
 - de controle van de ICV's van de externe uitvoerders en directeur pensioenbureau op het gebied van naleving wet- en regelgeving;
 - beoordeling van de managementrapportage;
 - kennisname van de rapportage door de externe compliance officer m.b.t. de naleving van de interne gedragscode en insidersregeling.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. Finance & Rapportages.
 - beoordelen van en adviseren van het bestuur over de begroting van het pensioenfonds;
 - kostenbewaking van de interne kosten;
 - beoordeling van de BTW-positie;
 - bewaken van de planning- en control-cyclus ('jaarwerk');
 - controle van de opstelling van de jaarrekening;
 - controle van de totstandkoming en kwaliteit en inhoud van rapportages.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de Actuariële functie (voorziening pensioenverplichtingen en actuariële analyse).
 - kennisnemen van de bevindingen en rapportages van de sleutelfunctiehouder Actuarieel (2e lijn) en van de (externe) waarmerkend actuaris;
 - monitoring van de opvolging van de bevindingen van de sleutelfunctiehouder Actuarieel en waarmerkend actuaris;
 - procesbewaking en controles op het (uitbestede) pensioenbeheer en op uitbestede actuariële berekeningen en ondersteuning mede aan de hand van de SLA-rapportages, ICV's en ISAE-rapportages.

3 Zie bijlage I: Reglement pensioen- en communicatiecommissie

4 Zie bijlage I: Reglement finance & riskcommissie

Voor een wijzigingsbesluit van het reglement VO⁶ heeft het VO het goedkeuringsrecht.

Het Bestuur is verplicht het verantwoordingsorgaan te informeren over:

- een noodzakelijke wijziging van statuten op grond van enig voor PFSR bindende regeling of voorschrift, hetzij van overheidswege, hetzij van andere aard;
- het vaststellen van de jaarrekening;
- de jaarlijkse begroting;
- de wijzigingen in het pensioenreglement;
- de profielschets van leden van het bestuur;
- de (wijzigingen in) de ABTN;
- (wijziging in) actuariële grondslagen;
- een herstelplan;
- premierugstorting
- de aanstelling van een bewindvoerder of de beëindiging van de situatie waarbij een curator moet worden benoemd.

3.2.8 DIRECTIE EN PENSIOENBUREAU

Een statuut directie en pensioenbureau⁷ is van toepassing op de directie en het pensioenbureau van PFSR. Het directiestatuut is onderliggend voor het PB aangevuld met een regeling PB-verantwoordelijkheden als maatregel van interne beheersing.

Directie

Het dagelijks beleid van het pensioenfonds wordt uitgevoerd door het pensioenbureau onder supervisie en verantwoordelijkheid van de directeur van het fonds tevens leidinggevende van het pensioenbureau. Hierover wordt jaarlijks verantwoording afgelegd door de directeur via een interne In Control Verklaring aan het bestuur conform de afspraken die hierover zijn gemaakt (Verklaring van de directeur). Periodiek vindt hierop controle plaats door de sleutelfuncties van het fonds. De directeur is verantwoordelijk voor de operationele uitvoering door het pensioenbureau en tezamen met het pensioenbureau voor het toezicht op de (dagelijkse) activiteiten van externe deskundigen en uitvoerders.

Pensioenbureau (PB)

Het PB is ten behoeve van o.a. beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie, ter ondersteuning en onder supervisie van het bestuur en voor het onderhouden van contacten met externe dienstverleners en adviseurs (inclusief pensioenadministrateur, (fiduciair) vermogensbeheerder en financieel balansrisicomanagement). Een aantal medewerkers van het PB is in dienst van de Volksbank, onder gelijktijdige en volledige detachering naar en voor het pensioenfonds. Andere medewerkers zijn ZZP-ers danwel betrokken uit externe bureaus. Het PB acteert onder de leiding van de directeur van het fonds.

3.2.9 INKOOP DIENSTEN

Het fonds koopt de volgende diensten in:

- Asset Advisors B.V.: Inhuur investment officer;
- Bank of New York Mellon SA/NV : Effectenbewaarneming van de “custodable assets” en bankier beleggings- en derivatenrekeningen;
- de Volksbank, Interne audit dienstverlening m.b.t. vervullerschap interne audit;
- Ernst & Young Accountants LLP: Extern accountant;
- Fidado Holding B.V.: Inhuur directeur Pensioenfonds;
- Het Notuleercentrum B.V.: notuleerdiensten;
- Holland van Gijzen: Uitvoering en toetsing van specifiek omschreven compliance diensten;
- Montae & Partners B.V. Inhuur controller pensioenbureau;
- Ortec Finance B.V. : Strategisch adviseur;
- PwC Pensions Actuarial & Assurance Services B.V.: Raadgevend actuaris, pensioenjuridisch advies;
- Triple A Risk Finance: Projectmanagement;
- Van Doorne Advocaten: (pensioen-)juridisch advies;
- Willis Towers Watson B.V.: Certificerend actuaris en sleutelfunctiehouder en -vervuller Actuarieel;

⁶ Zie bijlage I: Reglement verantwoordingsorgaan

⁷ Zie bijlage I: statuut directie en pensioenbureau

- De Commissie beoordeelt jaarlijks het functioneren van de accountant en actuaris (raadgevend en waarmerkend) en de vervuller en houder van de actuariële sleutelfunctie. Eventuele inschakeling en uitvoering van niet-controlewerkzaamheden (overige dienstverlening) door de accountant en certificerend actuaris wordt meegewogen.

3.2.6 RAAD VAN TOEZICHT

De RvT houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en in het jaarverslag.

De RvT staat het bestuur met raad ter zijde.

Aan de goedkeuring van de RvT zijn onderworpen de besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- het bestuursverslag en de jaarrekening;
- de profielschets voor bestuurders;
- het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloning van de RvT;
- de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

In de statuten en het reglement⁵ raad van toezicht worden de taken en bevoegdheden van de raad beschreven.

3.2.7 VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) bestaat uit deelnemers en pensioengerechtigden, op basis van onderlinge getalsverhoudingen, die worden gekozen uit en door de deelnemers en pensioengerechtigden. De werkgevers) is met maximaal twee zetels vertegenwoordigd. Eén of meerdere gewezen deelnemers kunnen zitting hebben.

Het VO heeft de volgende taken en bevoegdheden:

- Het jaarlijks geven van een algemeen oordeel over het handelen van het bestuur in algemene zin; het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar; de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben.
- Het voordragen van bestuursleden voor werknemers-bestuurszetels namens de actieven en pensioengerechtigden-bestuurszetels namens de pensioengerechtigden.

Daarnaast adviseert het VO het bestuur desgevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het fonds betreffen, maar in ieder geval over elk voorgenomen besluit van het bestuur terzake:

- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst met de werkgever;
- een statutenwijziging, tenzij een wijziging noodzakelijk is geworden op grond van enig voor het fonds bindende regeling of voorschrift;
- het vaststellen van het jaarverslag;
- de herbenoeming van bestuursleden; dit geldt niet voor bestuursleden die door de werkgever worden voorgedragen;
- de benoeming van de onafhankelijke voorzitter;
- het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid;
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van het VO;
- de vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- het strategische beleggingsbeleid;
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten;'
- vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien toepassing wordt gegeven aan artikel 134 van de Wet (korting);
- gehele of gedeeltelijke overdracht van verplichtingen van het Fonds of de overname van verplichtingen door het Fonds;
- liquidatie van het Fonds;
- het omzetten van het Fonds in een andere rechtsvorm en samenvoeging van Pensioenfondsen.

⁵ Zie bijlage I: Reglement raad van toezicht

3.3.1 INTRODUCTIE

Pensioenfondsbestuurders (maar ook de leden van de fondsorganen) dragen een grote verantwoordelijkheid. De deelnemers van PFSR zijn immers in grote mate afhankelijk van de door hen bij PFSR opgebouwde pensioenen.

Het is dan ook van belang dat de bestuurders (aantoonbaar) geschikt zijn voor hun rol en dat zij zich integer gedragen. Vanzelfsprekend geldt dit evenzeer voor de leden van de fondsorganen. PFSR heeft dan ook beleid ontwikkeld om dit zo veel mogelijk te waarborgen.

3.3.2 GESCHIKTHEIDSBELEID EN EDUCATIE

Het bestuur hecht grote waarde aan (een meer dan voldoende) kennis van de bestuursleden (en overige betrokkenen bij PFSR) op al die terreinen die noodzakelijk zijn voor het op een juiste wijze kunnen besturen van PFSR en het verrichten van de taken.

PFSR heeft in het Beleidsplan Geschiktheidsbevordering⁸ inhoud gegeven aan het op peil brengen en houden van de geschiktheid van de bestuursleden en leden van andere bestuurlijke organen van ons pensioenfonds. Hierin wordt onderscheid gemaakt naar twee geschiktheidsniveaus, te weten:

Geschiktheid niveau A

Dit omvat de basis vereisten waaraan iedere individueel bestuurslid minimaal behoort te voldoen. Het gaat hierbij om de kennis, inzicht én oordeelsvorming die aanwezig moet zijn op de zeven hieronder genoemde deskundigheidsgebieden:

1. Besturen van een pensioenfonds
2. Relevante wet- en regelgeving
3. Pensioenregelingen en –soorten
4. Financiële aspecten
 - a. actuariële aspecten en financiering
 - b. beleggingsbeleid en vermogensbeheer
 - c. verslaggeving
 - d. balansmanagement
5. Administratieve organisatie en interne controle
6. Communicatie
7. Uitbesteding

Daarnaast zijn bij iedere bestuurder de competenties aanwezig om naar behoren te kunnen besturen en het daarvoor vereiste professionele gedrag.

Geschiktheid niveau B

Dit omvat de eisen waaraan het pensioenfondsbestuur als collectief behoort te voldoen. Het bestuurslid beschikt over ervaring en/of aanvullende opleidingen op één of meer deskundigheidsgebieden genoemd onder geschiktheidsniveau A.

De geschiktheidsvereisten voor niveau A en B zijn geconcretiseerd door middel van eindtermen, onderverdeeld naar:

- kennis, inzicht en oordeelsvorming;
- competenties;
- professioneel gedrag.

Voor alle (te bezetten) bestuurszetels geldt dat het profiel afhankelijk is van de bestuurszetel zelf, maar ook dat rekening moet worden gehouden met de benodigde diversiteit en competenties binnen het bestuur.

Het is van belang dat de samenstelling van het bestuur een voldoende afspiegeling is van de samenstelling van het deelnemersbestand. Periodiek worden de aanwezige deskundigheid en competenties vergeleken met de vereisten. Daarbij vindt een toetsing plaats door middel van een self-assessment, als onderdeel van de jaarlijkse zelfevaluatie van het functioneren van het bestuur.

⁸ Zie bijlage I: beleidsplan geschiktheidsbevordering en opleidingsplan en overzicht aan- en aftreden bestuurders

Zelfevaluatie

Het eigen functioneren is voor het bestuur een continu aandachtspunt. Het bestuur evalueert daartoe in elk geval jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. PFSR geeft hier invulling aan door één-op-één evaluatiegesprekken van de voorzitter met de individuele bestuursleden en het evalueren van het bestuur als geheel o.l.v. een derde partij of de voorzitter. Ook de bestuurscommissies evalueren tweejaarlijks hun functioneren. In deze zelfevaluatie wordt naast inhoud en reikwijdte van de vergaderingen in ieder geval aandacht besteed aan samenwerking, dynamiek en effectiviteit van het gremium.

Aan de hand van de (eventueel) geconstateerde verschillen tussen vereiste en aanwezige geschiktheid (niveaus) wordt jaarlijks een opleidingsplan opgesteld.

De bevordering van de geschiktheid vindt plaats door:

1. Benoeming van bestuursleden geschiedt op basis van de algemene profielschets voor bestuursleden, aangevuld met specifieke eisen (kennis, vaardigheden, ervaring) in verband met lidmaatschap van commissie(s) en of referentschap;
2. Geschiktheidsbevordering via individuele opleidingen uit geselecteerde opleidingen en opleiders, op basis van de vereiste en aanwezige deskundigheid. Voor iedere bestuurder is een individueel ontwikkelingsplan opgesteld, mede aan de hand van individuele behoeftes;
3. Jaarlijks een of meerdere actualiteitendagen;
4. Bijhouden pensioenveld-ontwikkelingen d.m.v. vakbladen, email-alerts, nieuwsbrieven e.d.;
5. Vaardigheidstrainingen, individueel of collectief, indien op basis van self-assessment daaraan behoefte blijkt.

Het bestuur heeft de competentie-eisen voor de organen van het pensioenfonds vastgesteld. Voor het bestuur is individueel bij benoeming geschiktheidsniveau A vereist. Collectief dienen per deskundigheidsgebied minimaal twee bestuursleden te functioneren op niveau B. Het opleidingsplan voorziet erin dat ieder bestuurslid in een periode van drie jaar niveau B bereikt op de verschillende deskundigheidsgebieden.

Voor het bestuur en de verschillende bestuurscommissies is een geschiktheidsmatrix opgesteld om zo te borgen dat er voldoende kennis en kunde van de relevante onderdelen aanwezig is. Dit levert onderstaande geschiktheidsmatrix op.

GREMIUM:	INDIVIDUEEL*	COLLECTIEF*
Bestuur	A	B: tenminste 2 leden per aandachtsgebied (exclusief onafhankelijk voorzitter)
Beleggingscommissie (BC)	B: (beleggingsbeleid en vermogensbeheer)	B: tenminste 2 leden balansmanagement
Pensioen- en Communicatie-commissie (PCC)	B: (communicatie)	B: tenminste 1 lid: relevante wet- en regelgeving; tenminste 1 lid: pensioenregelingen en -soorten
Finance & Risk-commissie (FRC)	B: (administratieve organisatie en interne controle, integraal risico-management, interne beheersing, wet-en regel-geving en uitbesteding)	B: tenminste 1 lid: Verslaglegging; tenminste 1 lid: Actuarieel; tenminste 1 lid: Compliance

Voor het VO is collectief het geschiktheidsniveau A vereist. Hierbij streeft het verantwoordingsorgaan naar een individuele geschiktheid op niveau A voor alle leden.

De leden van de RvT dienen op collectieve basis te beschikken over:

- bestuurlijke ervaring dan wel bestuurlijk inzicht;
- inzicht in de belangen van de stakeholders ten behoeve van een evenwichtige belangenafweging;
- pensioenfonds-technische kennis, op dezelfde gebieden als hierboven vermeld, maar dan op een hoger niveau (niveau B). Omdat de Raad van Toezicht uit drie leden bestaat, is het noodzakelijk dat elk lid op één of meer gebieden beschikt over niveau B. Hierbij wordt complementariteit wordt nagestreefd.

3.3.3 COMPLIANCE EN INTEGRITEITSBELEID

Compliance Charter

PFSR beschikt over een Compliance charter waarin het belang wordt belicht dat het bestuur en de RvT van PFSR hechten aan de inrichting en inbedding van compliance. Het Charter sluit aan bij de missie en kernwaarden van PFSR. Vanuit dat perspectief is een goed evenwicht tussen de diverse controlefuncties en afstemming tussen deze functies belangrijk, t.w. de drie sleutelfuncties risicobeheer, actuarieel en interne audit, en in aanvulling daarop, zoals vastgelegd in dit

charter de compliance functie. De uitwerking en inbedding van de compliance functie is een belangrijk onderdeel van de interne governance structuur.

Doel van de compliance charter is om aan te geven dat het bestuur werkt op een eerlijke, betrouwbare, transparante wijze met oog voor de belangen van de deelnemer. Relevante wet- en regelgeving is waar mogelijk vertaald in beleidsdocumenten, gedragscodes, reglementen, procedures en in afspraken van PFSR met de externe uitvoerders. Met als doel de integriteit, de financiële positie en reputatie van PFSR te beschermen. Het fonds heeft m.b.t. de uitbestede activiteiten afspraken gemaakt met de uitvoerders over de compliance inrichting en de aantoonbare naleving van wet- en regelgeving door deze uitvoerders.

Inrichting Compliance functie

Onderstaand is voor PFSR aangegeven hoe de compliance functie is ingericht (opzet, werking) en de verantwoordelijkheid hierin van het bestuur, de bestuurscommissies en het pensioenbureau (wie).

WIE: GREMIA	WAT: TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	WANNEER: FREQUENTIE
Bestuur (collectief): <ul style="list-style-type: none"> ■ accountable ■ eindverantwoordelijk ■ eindregisseur, eigenaar <p>De onderstaande drie lijnen rapporteren aan het bestuur</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vaststellen van het compliance charter (beleid) ■ Vaststellen van de compliance risk appetite ■ Evalueren of sprake is van een adequate inrichting (opzet, bestaan) van de Compliance Functie ■ Evalueren of sprake is van een effectieve werking van het compliance systeem (<i>bemensing: capaciteit, deskundigheid, gezag, afspraken nakomen, naleving (al dan niet via verklaringen, continue verbetering)</i>) 	<p>Eens per 3 jaar</p> <p>Eens per 3 jaar</p> <p>Eens per 2 jaar</p> <p>Jaarlijks</p>
Compliance Functie ingevuld langs de drie lijnen:		
1^e lijn	<p>Directeur & Pensioenbureau</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Inventarisatie landkaart Wet- en Regelgeving: <i>universeum van alle relevante regels voor pensioenfondsen</i> ■ Jaarplan compliance werkzaamheden pensioenbureau ■ Dossier naleving bestaande W&R: <i>vastlegging relevante handelingen en conclusies zodat het toetsbaar is</i> ■ Bepalen impact nieuwe W&R op beleid, processen en procedures van het fonds en afspraken met uitvoerders ■ Compliance als thema in werkoverleg PB bespreken ■ Verklaring via het compliance statement PB <p>PCC en BC</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Agenderen compliance als aandachtsg gebied ■ Doorlopen van BOB-proces: <i>Prioriteren en concluderen</i> 	<p>Herijking jaarlijks</p> <p>Jaarlijks</p> <p>Continu</p> <p>Halfjaarlijks</p> <p>Halfjaarlijks</p> <p>Jaarlijks</p> <p>Per vergadering indien nodig</p>
Verdeling taken & verantwoordelijkheden 2^e lijns-compliance functie:		
2^e lijn	<p>1. FRC regie in de 2^e lijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Adviseren over het compliance charter (en herijking) ■ Goedkeuren geactualiseerd jaarlijks overzicht W&R ■ Overleg met compliance officer van deuitbestedingspartijen ■ Monitoren van nalevingsverklaringen (compliance statements) externe uitvoerders en BC en PCC en vastlegging conclusies ■ Beoordelen van compliance incidenten en het bestuur hierover informeren en adviseren <p>2. Mgr Risk vervuller-rol compliance risico's</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Opstellen compliance charter en nader beleid ■ Controleren periodieke update landkaart Wet- en regelgeving (compliance universeum) en vaststellen dat allerelevante W&R is gealloceerd ■ Adviseren over compliance risk appetite ■ Vaststellen dat compliance systeem werkt ■ Schriftelijk oordeel en advies over compliance en beheersing (bevindingen). Na afstemming met de FRC <p>3. HvG externe compliance toetser: vervuller-rol op compliance</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ex ante beoordeling van nieuwe nevenfuncties van verbonden personen ■ Toetsen naleving gedragscode verbonden personen en insidersregeling en daarover rapporteren aan het bestuur ■ Beoordelen meldingen klokkenluidersregeling / melding onregelmatigheden 	<p>Eens per 3 jaar</p> <p>Jaarlijks</p> <p>Jaarlijks</p> <p>(half)Jaarlijks</p> <p>Ad hoc</p> <p>Herijking jaarlijks</p> <p>Eens per 3 jaar</p> <p>Eens per 3 jaar</p> <p>Halfjaarlijks</p> <p>Halfjaarlijks</p> <p>Ad hoc</p> <p>Jaarlijks</p> <p>Ad hoc</p>

WIE: GREMIA	WAT: TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	WANNEER: FREQUENTIE
3 ^e tijd	<ul style="list-style-type: none"> ■ Opinie met assurance of sprake is van een adequate inrichting van de compliance functie (opzet, bestaan) ■ Opinie met assurance of sprake is van een effectieve werking van het compliance systeem (dagelijks functioneren) 	Eens per 3 jaar
		Eens per 2 jaar

Daarnaast beschikt PFSR over een Beleidsdocument integriteitsbeleid en gedragscode⁹. Integriteit is een wezenlijk kwaliteitskenmerk van een professionele en betrouwbare organisatie. Integriteit valt uiteen in drie vormen, te weten persoonlijke, relationele en organisatorische integriteit.

De doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan PFSR verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor PFSR in het bijzonder en uiteraard met de toepasselijke (toezicht)wet- en regelgeving. Standaarden zoals de gedragscode van PFSR en de insidersregeling maken deel uit van die regels.

Onder integriteitrisico's wordt verstaan het gevaar voor de aantasting van de reputatie, alsmede de bestaande en toekomstige bedreiging van het vermogen of resultaat van het pensioenfonds. Het gaat hierbij om de risico's voor de organisatie, haar medewerkers en overige stakeholders. Integriteit speelt dus op verschillende niveaus: persoonlijk, relationeel en organisatorisch. Hiertoe worden risico's geanalyseerd, onderkend en beheersmaatregelen getroffen.

Het integriteitsbeleid bevat een beschrijving van de wijze waarop PFSR komt tot beheersing van de integriteitsrisico's die PFSR loopt.

Uit de systematische integriteits risicoanalyse (SIRA) van PFSR zijn de volgende belangrijke inherente integriteitrisico's naar voren gekomen:

- Risico op belangenverstremgeling;
- Risico op handel met voorwetenschap/ marktmanipulatie;
- Risico op onoorbaar handelen;
- Risico op fraude.

Periodiek voert PFSR een analyse uit op reeds bekende integriteitrisico's. Daarnaast wordt geïnventariseerd in hoeverre zich nieuwe risico's hebben voorgedaan.

Belangenverstremgeling

Aan PFSR verbonden personen dienen te voorkomen dat ze in een situatie geraken, waarin hun beslissingen worden beïnvloed door het aannemen van relatiegeschenken, uitnodigingen voor reizen en evenementen e.d. en door het aanvaarden van bepaalde nevenfuncties.

Om verder invulling te geven aan het integriteitsbeleid heeft PFSR een gedragscode opgesteld. Deze code bevat onder andere een insidersregeling en gaat nader in op o.a. vertrouwelijkheid, normen en sancties, relatiegeschenken, nevenfuncties, financiële belangen en privérelaties.

Handel met voorwetenschap/ marktmanipulatie

Betrokkenen bij PFSR met mogelijke voorwetenschap zijn onderworpen aan een insidersregeling. De controle op de naleving van de insiders regeling is ondergebracht bij de externe compliance officer.

Onoorbaar handelen en Fraude

Dit betreft de persoonlijke integriteit van mensen. In de plannings- en beoordelingscyclus van de medewerkers van het pensioenfonds is betrouwbaarheid onderdeel van de gesprekken. Daarnaast is procesmatig een twee ogen principe van toepassing, waardoor de kans op fraude wordt beperkt.

PFSR blijft te allen tijde verantwoordelijk voor het integriteitsbeleid, ook bij uitbestede onderdelen.

De uitbestedingsrelaties (uitvoerders) van het Fonds zijn geïnformeerd over het totale integriteitsbeleid van het fonds en via contracten/SLA's is geborgd dat de uitvoerders intern soortgelijke bepalingen hebben geïmplementeerd. Naleving van de gedragscode wordt jaarlijks getoetst door de externe, onafhankelijke compliance functionaris cq. dienstverlener, die daarover schriftelijk rapporteert aan het bestuur. De FRC neemt kennis van het rapport.

⁹ Zie bijlage I: beleidsplan integriteitsbeleid en gedragscode

Tenminste een maal per jaar wordt het integriteitsbeleid in het bestuur besproken, waarbij aandacht wordt besteed aan o.a. integriteitsbeleid, gedragscode, naleving, verslag externe compliance toetser.

3.3.4 BELONINGSBELEID

Het besturen van een pensioenfonds brengt een steeds grotere belasting en verantwoordelijkheid van bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan met zich mee. Ook het intern toezicht wordt in grotere mate ingevuld door professionals.

PFSR kent een document beloningsbeleid¹⁰ voor leden van het bestuur, de externe leden van de beleggingscommissie, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Hoewel de beloning niet de drijfveer is voor bestuurders en leden van het VO om een bijdrage te leveren aan PFSR, vindt het bestuur het van belang om het beloningsbeleid van het fonds aan te laten sluiten bij de inspanning en verantwoordelijkheden. Hierbij houdt het bestuur oog voor de verantwoordelijkheid die zij heeft naar alle deelnemers in het fonds om een gematigd beloningsbeleid te voeren.

De medewerkers van het pensioenbureau en de directeur worden beloofd overeenkomstig het functie-huis en de CAO-schalen van de Volksbank.

3.3.5 DIVERSITEITSBELEID

We vinden het belangrijk dat alle belanghebbenden zich bij het pensioenfonds vertegenwoordigd weten. Wij streven dan ook diversiteit na in de samenstelling van onze organen. Bestuur en verantwoordingsorgaan streven enerzijds naar een complementaire samenstelling en anderzijds moeten de leden een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden van ons deelnemersbestand. We vinden het belangrijk dat alle belanghebbenden zich vertegenwoordigd weten (vereiste van representativiteit).

Ook willen we dat naast het bestuur en het verantwoordingsorgaan ook de raad van toezicht dankzij hun diversiteit hetzelfde vraagstuk op verschillende manieren kunnen bekijken (het meervoudig perspectief). Maar in alle gevallen geldt: de geschiktheid van een persoon voor een functie is het belangrijkste. Daarom streven wij diversiteit na in de samenstelling van onze organen.

We letten erop dat de samenstelling van bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht voldoende divers is (in termen van opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, vaardigheden, culturen, zienswijzen, geslacht en leeftijd). Diversiteit is daarmee een belangrijk element in de samenstelling van de organen van het fonds. In ons diversiteitsbeleid¹¹ houden we zo veel mogelijk rekening met de definitie van diversiteit in de Code Pensioenfondsen. Tenminste 1 man en 1 vrouw, en tenminste 1 persoon onder de 40 jaar en 1 persoon boven de 40 jaar. Wanneer daar niet aan kon worden voldaan, geeft het fonds een adequate onderbouwing (uitleg) daarvoor.

3.4 UITBESTEDE WERKZAAMHEDEN

3.4.1 INTRODUCTIE

Het bestuur heeft een aantal kernactiviteiten van PFSR uitbesteed zoals pensioen- en financiële administratie, (fiduciair) vermogensbeheer, financieel balansrisicomanagement en deelnemerscommunicatie. Een belangrijk argument om te kiezen voor uitbesteding is als een derde partij bepaalde werkzaamheden beter en/of voor een lagere prijs kan uitvoeren. Ook wordt uitbesteding overwogen indien dit de werklast van functionarissen binnen het pensioenbureau of de directeur vermindert respectievelijk de continuïteit verbeterd en daardoor het totaal aan werkzaamheden beter onder controle brengt. Verder moet er een duidelijke (externe) markt bestaan voor dat werk of die diensten. Het bestuur dient met een zekere regelmaat te onderzoeken of de huidige werkorganisatie voldoet. In dat kader wordt het functioneren van de uitvoerders jaarlijks geëvalueerd door het pensioenbureau tezamen met de verantwoordelijke bestuurscommissie aan de hand van een met de uitvoerders gedeeld beoordelingsformat (criteria en normering). Vervolgens wordt de evaluatie vastgesteld door het bestuur. De bestuursvoorzitter evalueert periodiek met het bestuur de interne dienstverlening door het pensioenbureau en directeur.

¹⁰ Zie bijlage I: beleidsdocument beloningsbeleid

¹¹ Zie bijlage I: beleidsdocument diversiteitsbeleid

3.4.2 UITGANGSPUNTEN EN PROCES

Het bestuur hanteert bij uitbesteding een aantal basisuitgangspunten:

- het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor de uitbestede activiteiten en voor de continuering / beëindiging ervan;
- het bestuur is verantwoordelijk voor het valideren van de governance van de uitvoerder, de overall risicobeheersing, en de performance- en servicebeoordeling van de uitvoerder;
- de uitvoerder stelt het bestuur tijdig in kennis indien de uitvoerder voornemens is om materieel uit te gaan besteden. Dit is vanuit fonds oogpunt ‘onder uitbesteding’ waarvan het fonds iets moet (kunnen) vinden.

In de voorbereiding naar een uitbestedingsbesluit door het bestuur en de bewaking en evaluatie van de uitvoering door het bestuur worden de volgende fasen doorlopen:

WIE: GREMIA	WAT: TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN
1. Oriëntatie: zelf doen of uitbesteden?	Bestuur: <u>regierol</u> <ul style="list-style-type: none"> ■ Bestuur stelt vast of uitbesteding een goede manier is om het door het Bestuur vastgestelde beleid te implementeren respectievelijk daarvoor vereiste activiteiten uit te voeren. Bestuur geeft de overwegingen weer in haar besluit.
2. Selectie & migratie: hoe te komen tot een goede keuze en adequate overdracht?	Bestuur: <u>risicomanagementrol</u> <ul style="list-style-type: none"> ■ Bestuur stelt vast welke risico's de uitbesteding met zich meebrengt en welke zekerheden / waarborgen gevraagd worden aan de Uitvoerder. ■ Bestuur mandateert selectiecommissie. ■ Bestuur keurt 'business case' goed. ■ Bestuur keurt 'shortlist' goed. ■ Bestuur kiest Uitvoerder. ■ Bestuur ondertekent de dienstverleningsovereenkomst, SLA en mandaat. ■ Bestuur stelt het migratieplan (processen, systemen en mensen) vast.
3. Bewaken: tevreden met resultaten & kwaliteit van de dienstverlening?	Bestuur: <u>monitoringrol</u> <ul style="list-style-type: none"> ■ Bestuur reviewt periodiek de maand- en kwartaalrapportages. ■ Bestuur stelt de jaarlijkse beoordeling Uitvoerder vast o.b.v. resultaten, kostenniveaus, bijdrage aan doelstellingen, scores op servicelevels en continuïteitstoets (organisatie Uitvoerder). ■ Bestuur stelt zich op de hoogte van de verbeterstappen Uitvoerder.
4. Evaluatie op relatie: continueren, afbouw of exit? Beoordelen of het 'partnership' met de Uitvoerder heeft opgeleverd wat ervan verwacht werd.	Bestuur: <u>regierol</u> <ul style="list-style-type: none"> ■ Bestuur laat zich periodiek informeren over de looptijden van de uitvoeringsovereenkomsten. ■ Bestuur beoordeelt (ernstige) incidenten en / of conflicten. ■ Bestuur stelt evaluatie vast. ■ Bestuur neemt besluit (doorgaan met Uitvoerder, afbouw of exit), legt de overwegingen vast, en communiceert het besluit aan de Uitvoerder. ■ Bestuur stelt exit plan (voorwaarden van uit elkaar gaan) vast.

Eén en ander is nader uitgewerkt in het Beleidsplan uitbesteding¹² van het pensioenfonds.

3.4.3 PENSIOENADMINISTRATIE EN FINANCIËLE ADMINISTRATIE

De pensioen- en deelnemersadministraties, de financiële administratie en de financiële- en actuariële- verslaglegging zijn uitbesteed aan Blue Sky Group (hierna: BSG), waarbij de afspraken zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (voor onbepaalde tijd) . Meer specifiek gaat het over:

- Administratie van de deelnemers en (opgebouwde) pensioenen. De gegevensaanlevering t.b.v. een juiste en volledige registratie van de deelnemers is belegd bij P&O van de werkgevers.
- Hierover zijn specifieke afspraken gemaakt in het document "werkgeversmutaties: afsprakendocument SNS REAAL (Athora en de Volksbank) en Blue Sky Group".
- Voorts is er een verwerkersovereenkomst tussen PFSR en BSG¹³;
- Administratie van pensioenuitkeringen en de berekening bruto-netto, zorgen voor de aangifte en afdracht van zorgpremies en belastingen en zorgdragen voor de daadwerkelijke uitbetaling aan de pensioengerechtigden;
- Verzending van alle communicatie die bij de uitvoering van de pensioenregeling hoort;
- Het beantwoorden van vragen van (gewezen) deelnemers over het pensioen;

¹² Zie bijlage I: beleidsplan uitbesteding

¹³ Zie bijlage I: Verwerkersovereenkomst met BSG

- Verzorgen van de gehele financiële administratie. BSG ontvangt, registreert, controleert facturen, bewaakt de accordering van en betaalt facturen. BSG controleert bankafschriften en verwerkt de (geld)mutaties in de grootboekadministratie op basis van inkomende en uitgaande transacties en de onderliggende boekingsdocumenten;
- Het jaarlijks opstellen van een volledige jaarrekening conform de geldende wet- en regelgeving. Daarnaast verzorgt BSG de ondersteuning van de controle van de door PFSR aangewezen externe accountant en certificerend actuaaris;
- Het opstellen van de periodieke rapportages voor de externe toezichthouder DNB op (maand-, kwartaal- en jaarrapportages);
- Actuariële werkzaamheden ten behoeve van periodieke rapportages en het jaarwerk zoals:
 - Het vaststellen van de voorziening pensioenverplichtingen;
 - Het vaststellen van de mutatie van de voorziening pensioenverplichtingen naar de onderliggende actuariële componenten;
 - Het aanleveren van de maandelijkse dekkingsgraadberekening;
 - Het aanleveren van het vereist eigen vermogen.

Het bestuur wordt regelmatig geconfronteerd met gebeurtenissen waarbij, alvorens een besluit kan worden genomen, actuariële berekeningen dienen te worden verricht ter nadere oordeelsvorming. Hierbij kan worden gedacht aan:

- De toetreding / uittreding van deelnemersgroepen;
- De harmonisatie van pensioenregelingen;
- Wijzigingen in het Pensioenreglement;
- Aanpassing in de financieringsovereenkomst met de sponsor.

In de situaties dat actuariële berekeningen daarbij noodzakelijk of gewenst zijn, wordt een beroep gedaan op de raadgevend actuaaris (PwC).

3.4.4 VERMOGENSBEHEER EN FINANCIËEL BALANSRISICOMANAGEMENT

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan Nationale Nederlanden Investment Partners B.V. (NN IP). NN IP is overgenomen door Goldman Sachs Asset Management (GSAM). Omdat de contracten nog op naam staan van NNIP, zal hierna nog NNIP worden vermeld.

Daarnaast beheert NN IP, in samenwerking met de aan NN IP gerelateerde adviseur Altis ten behoeve van selectie en monitoring van externe managers, de Returnportefeuille die bestaat uit aandelen, onroerend goed en obligaties met een hoger risicoprofiel. NN IP verzorgt balans-ricisicomanagement- en beleggingsrapportages op week-, maand-, kwartaal- en jaarbasis.

3.4.5 CUSTODIAN

PFSR heeft BNY Mellon SA/NV. als custodian aangesteld voor de bewaarneming van de zogenaamde 'custodable assets', die met name bestaan uit de directe beleggingen in vastrentende waarden. Bij deze bank worden ook de beleggings- en derivatenrekeningen, onder beheer van NN IP, van het pensioenfonds aangehouden.

3.4.6 SLEUTELFUNCTIES

Sleutelfunctie Actuarieel

PFSR heeft de actuariële functie (houderschap en -vervullerschap) uitbesteed aan de certicerend actuaaris respectievelijk Willis Towers Watson-team. DNB heeft hiermee ingestemd in 2019.

Sleutelfunctie interne audit

Het vervullerschap van de internal auditfunctie is uitbesteed aan de afdeling internal audit de Volksbank. Het houderschap is intern belegd bij de onafhankelijke bestuursvoorzitter. DNB heeft hiermee ingestemd medio 2020.

Sleutelfunctie risicobeheer

Risicobeheer is intern belegd. Het houderschap bij de manager Risk en het vervullerschap bij de eerstelijns commissies, waar nodig ondersteund door de manager Risk. DNB heeft hiermee ingestemd medio 2020.

Voor de uitbestede sleutelfunctierol(len) is (zijn) overeenkomst(en) gesloten. Conform de beleidslijnen sleutelfuncties en het uitbestedingsbeleid zal de dienstverlening periodiek worden gemonitord en geëvalueerd.

4.1 INTRODUCTIE

De Volksbank en Athora hebben elk een pensioenovereenkomst gesloten met hun werknemers. PFSR voert de pensioenregeling uit voor de werkgevers de Volksbank, Athora en SRH N.V.. SRH N.V. volgt het pensioenreglement van de Volksbank.

4.2 AANSLUITCRITERIA

Door de werkgevers kunnen dochterondernemingen en geaffilieerde ondernemingen worden voorgedragen voor aansluiting bij PFSR. Het bestuur van PFSR zal bij honorering van deze voordracht de werknemers van deze ondernemingen opnemen in de beschreven pensioenregeling.

4.3 UITVOERINGSOVEREENKOMSTEN

De Pensioenovereenkomst is een collectieve defined contribution (CDC-)regeling met een voorwaardelijke middelloonregeling karakter. Dit betekent dat het fonds streeft naar de toekenning van pensioenaanspraken op basis van het formularium van middelloon (inclusief voorwaardelijke toeslagverlening) en de financiële bijdrage van de werkgever beperkt is tot de expliciet in de uitvoeringsovereenkomst genoemde bijdragen of situaties.

De werkgevers hebben geen enkele bijstortingsverplichting. Als meerdere werkgevers (Athora en de Volksbank) pensioen opbouwen in PFSR, zullen de door hen aan PFSR verschuldigde premies naar hun onderlinge verhouding worden aangewend voor pensioenaanspraken van hun werknemers, zodanig dat de premiedekkingsgraad voor de verschillende werkgevers gelijk is. Met de werkgevers de Volksbank, Athora en SRH N.V. zijn uitvoeringsovereenkomsten gesloten¹⁴.

4.4 KERNELEMENTEN PENSIOENREGLEMENT¹⁵

Regeling

Uitkeringsovereenkomst in de vorm van een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke prijsindexatie. De financiering heeft de vorm van Collectief Defined Contribution.

Toetredingsdatum

Bij aanvang dienstverband.

Pensioenrichtleeftijd

De 1e van de maand waarin de deelnemer de 68-jarige leeftijd bereikt.

Pensioengevend jaarinkomen

Het vaste jaarinkomen bestaat uit:

- 12 maal het maandsalaris
- de vakantietoeslag
- de 13^e maand
- eventuele niet in het maandsalaris begrepen vaste toeslagen die door de werkgever als pensioengevend zijn aangemerkt.

Voor deelnemers waarvoor de 30% regeling van toepassing is, geldt dat de door de werkgever op deze basis gedane verstrekkingen geen onderdeel zijn van het vaste jaarinkomen.

Het variabele jaarinkomen wordt gedefinieerd en vastgesteld door de betreffende werkgever.

Het totale pensioengevende jaarinkomen bedraagt wettelijk maximaal € 128.810 (2023) bij een arbeidsduur die gelijk is aan of langer dan de standaard arbeidsduur zoals vermeld in de cao. Bij een kortere arbeidsduur wordt voor de toetsing aan het wettelijk maximale jaarinkomen het vaste jaarinkomen omgerekend met de arbeidsduurfactor.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is gelijk aan het vaste jaarinkomen verminderd met de AOW-franchise.

¹⁴ Zie bijlage I: uitvoeringsovereenkomsten met de Volksbank, Athora, SRH N.V

¹⁵ Zie bijlage I: pensioenreglement 2022

Franchise

De AOW-franchise wordt jaarlijks per 1 januari verhoogd op grond van de bij de cao van de werkgever overeengekomen algemene loonsverhogingen in het voorafgaande kalenderjaar. De AOW-franchise is overigens minimaal gelijk aan de fiscale minimale AOW-franchise en maximaal gelijk aan 100/75e maal de AOW voor een ongehuwde (inclusief vakantietoeslag). De AOW-franchise bedraagt per 1 januari 2023 € 16.322.

Eigen bijdrage

De eigen bijdrage is (percentages gelden voor 2023): 4,76% (cao de Volksbank) / 4,5% (cao Athora) van de som van de pensioengrondslag en het variabele inkomen. De eigen bijdrage wordt door de werkgever ingehouden.

Ouderdomspensioen

Het jaarlijks ouderdomspensioen bedraagt, met inachtneming van het voorwaardelijke (collectief dc-) karakter van de regeling voor ieder deelnemersjaar:

- 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag, vermeerderd met
- 1,875% van het variabele jaarinkomen.

Bij een afwijkende arbeidsduur wordt de pensioenopbouw dienovereenkomstig aangepast.

Voor het jaar 2023 wordt, overeenkomstig de in dit jaar betaalde pensioenpremie, 1,875% (pensioenreglement de Volksbank) / 1,766% (pensioenreglement Athora) van de geldende pensioengrondslag opgebouwd, vermenigvuldigd met de arbeidsduurfactor, vermeerderd met 1,875%/1,766% van het variabel jaarinkomen.

Partnerpensioen

Het jaarlijks opgebouwde partnerpensioen bedraagt 70% van het jaarlijks opgebouwde ouderdomspensioen tot het moment van overlijden. Het partnerpensioen wordt, voor elk jaar tussen het moment van overlijden tot het moment waarop de pensioenrichtleeftijd zou zijn bereikt, verhoogd met 1,3125% van de pensioengrondslag.

Uitruil partnerpensioen

De deelnemer heeft het recht om per de ingangsdatum van het ouderdomspensioen of bij beëindiging van het deelnemerschap geheel of gedeeltelijk afstand te doen van de aanspraak op partnerpensioen, teneinde de aanspraak op ouderdomspensioen te verhogen.

Uitruil ouderdomspensioen

De deelnemer heeft onder voorwaarden het recht om per de ingangsdatum van het ouderdomspensioen of bij beëindiging van het deelnemerschap gedeeltelijk afstand te doen van de aanspraak op ouderdomspensioen, teneinde de aanspraak op partnerpensioen te verhogen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het op het tijdstip van overlijden opgebouwde ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt, voor elk jaar tussen het moment van overlijden tot aan het moment waarop de pensioenrichtleeftijd zou zijn bereikt verhoogd met 0,2625% van de pensioengrondslag.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Premievrijstelling voor deelnemer indien: minimaal 104 weken deelnemerschap en arbeidsongeschikt volgens WIA en deelnemer ontvangt van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) een WIA-uitkering.

De premievrijstelling is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid en van het wettelijke regime waaronder de deelnemer valt.

Indien de deelnemer arbeidsongeschikt is in de zin van de WAO geldt de volgende tabel:

MATE ARBEIDSONGESCHIKTHEID	JAARLIJKSE VRIJSTELLING
15 - 25%	20%
25 - 35%	30%
35 - 45%	40%
45 - 55%	50%
55 - 65%	60%
65 - 80%	72,5%
80% of meer	100%

Indien de deelnemer arbeidsongeschikt is in de zin van de WIA geldt de volgende tabel:

MATE ARBEIDSONGESCHIKTHEID	JAARLIJKSE VRIJSTELLING
35 - 45%	40%
45 - 55%	50%
55 - 65%	60%
65 - 80%	72,5%
80% of meer	100%

Arbeidsongeschiktheidspensioen

De deelnemers die op 31-12-2005 recht op WAO hebben komen in aanmerking voor een aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen. Tevens komen de deelnemers die op 31-12-2005 deelnamen aan de vrijwillige aanvullende module arbeidsongeschiktheidspensioen in aanmerking voor een vrijwillig aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen. Alle risico's, betrekking hebbend op de WIA, worden door de werkgever elders ondergebracht.

Indexatie

PFSR zal zich inspannen om alle opgebouwde aanspraken, alle ingegane pensioenen en alle premievrije aanspraken jaarlijks per 1 januari te verhogen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en is afhankelijk van de financiële positie van PFSR. De hoogte van de indexatie wordt gebaseerd op de 'Consumentenprijsindex-Alle Huishoudens' (oktober-oktober) uit het voorgaande jaar.

Keuzemogelijkheden voor (gewezen) deelnemer

- kiezen voor een eerdere ingangsdatum van het (tijdelijk) ouderdomspensioen;
- kiezen voor een latere ingangsdatum van het (tijdelijk) ouderdomspensioen;
- kiezen om deeltijd te pensioneren;
- kiezen voor een hoger ouderdomspensioen ten koste van het partnerpensioen;
- kiezen voor een hoger partnerpensioen ten koste van het ouderdomspensioen;
- de hoogte van het ouderdomspensioen kan worden gevarieerd.

ANW-hiaatpensioen

De deelnemers kunnen kiezen voor het verzekeren van tijdelijk partnerpensioen (ANW-hiaatpensioen). De kosten van dit ANW-hiaatpensioen komen voor rekening van de deelnemer.

In het Pensioenreglement 2023 is beschreven dat per 1 januari 2022 pensioenvormen en voorwaarden uit voorgaande pensioenreglementen zijn omgezet naar pensioenvormen volgens het Pensioenreglement 2022 (harmonisatie). Dit betekent dat voor alle pensioenaanspraken en -rechten die zijn opgebouwd onder voorgaande pensioenreglementen de tarieven en voorwaarden gelden zoals in het Pensioenreglement 2022 is beschreven. Dit geldt ook voor gewezen deelnemers en gepensioneerden die voor 1 januari 2022 uitsluitend rechten ontleenden aan voorgaande pensioenreglementen. De harmonisatie geldt voor elke (gewezen) deelnemer, behoudens de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten die op basis van een bezwaar van een (gewezen) deelnemer niet zijn omgezet.

Indien een (gewezen) deelnemer, gepensioneerde of overige aanspraakgerechtigde bezwaar heeft gemaakt tegen omzetting van één of meerdere van de geharmoniseerde pensioenvormen, is de oorspronkelijke pensioenvorm voor betrokkene in stand gebleven. Dit betekent dat het Pensioenreglement 2022 van toepassing is geworden, behalve voor zover het de (afwijkende) bepalingen over de opbouw van aanspraken en rechten van die betreffende pensioenvorm betreft. De voorwaarden die op deze pensioenvorm van toepassing waren, zijn in dat geval ongewijzigd van toepassing gebleven.

De factoren voor vervroeging en uitstel van het ouderdomspensioen die van toepassing zijn voor Pensioenreglement 2022 blijven geldig tot en met 31 december 2026, tenzij de pensioenverplichtingen op een eerder moment worden ingevaren in een nieuw pensioencontract.

INGANGSLEEF TIJD PENSIEN	PERCENTAGE VAN HET OP DE PENSIENDATUM OPGEBOUWDE LEVENSLANG OUDERDOMSPENSIEN (62=100%)	PERCENTAGE VAN HET OP DE PENSIENDATUM OPGEBOUWDE LEVENSLANG OUDERDOMSPENSIEN (67=100%)	PERCENTAGE VAN HET OP DE PENSIENDATUM OPGEBOUWDE LEVENSLANG OUDERDOMSPENSIEN (68=100%)
70 jaar	148,5% (€1.485,-)	117,8% (€1.178,-)	111,8% (€1.118,-)
69 jaar	140,3% (€1.403,-)	111,2% (€1.112,-)	105,6% (€1.056,-)
68 jaar	132,9% (€1.329,-)	105,3% (€1.053,-)	100,0% (€1.000,-)
67 jaar	126,1% (€1.261,-)	100,0% (€1.000,-)	94,9% (€949,-)
66 jaar	119,9% (€1.199,-)	95,1% (€951,-)	90,3% (€903,-)
65 jaar	114,3% (€1.143,-)	90,7% (€907,-)	86,1% (€861,-)
64 jaar	109,1% (€1.091,-)	86,6% (€866,-)	82,2% (€822,-)
63 jaar	104,4% (€1.044,-)	82,8% (€828,-)	78,6% (€786,-)
62 jaar	100,0% (€1.000,-)	79,3% (€793,-)	75,3% (€753,-)
61 jaar	96,0% (€960,-)	76,1% (€761,-)	72,2% (€722,-)
60 jaar	92,2% (€922,-)	73,1% (€731,-)	69,4% (€694,-)
59 jaar	88,7% (€887,-)	70,3% (€703,-)	66,7% (€667,-)
58 jaar	85,4% (€854,-)	67,7% (€677,-)	64,3% (€643,-)
57 jaar	82,4% (€824,-)	65,3% (€653,-)	62,0% (€620,-)
56 jaar	79,5% (€795,-)	63,1% (€631,-)	59,9% (€599,-)
55 jaar	76,8% (€768,-)	61,0% (€610,-)	57,9% (€579,-)

4.5

VROEGERE WERKGEVERS

Werkgevers in het verleden waarvan pensioenregelingen in het fonds zijn ondergebracht zijn:

- Concordia
- De Centrale
- De rechtsvoorgangers van de Volksbank
- CVB Bank
- Hollandsche Koopmansbank
- VIVAT N.V.
- NOG verzekeringen
- REAAL verzekeringen
- Hooge Huys verzekeringen
- Fonds 21

Alleen voor NOG verzekeringen geldt een aparte indexatiebepaling zolang er een bestemmingsreserve is.

4.6

COMMUNICATIEBELEID

De communicatie over pensioenen wordt steeds belangrijker. Zeker in verband met het nieuwe pensioenstelsel (Wtp), dat naar verwachting (volledig) in werking treedt per 1 januari 2027.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de werkgever die in belangrijke mate de inhoud van de pensioenregeling bepaalt en nieuwe werknemers informeert over hun pensioen als belangrijk onderdeel van de arbeidsvoorwaarden. PFSR beschikt over een beleidsplan deelnemerscommunicatie¹⁶. Hierin wordt naast de wettelijke spelregels beschreven welke ambitie het pensioenfonds heeft met betrekking tot haar communicatie en op welke wijze het fonds hieraan invulling aan wil geven.

Om succesvol te kunnen zijn heeft PFSR een aantal doelstellingen voor deelnemerscommunicatie gedefinieerd:

- De deelnemer is zich bewust van zijn pensioenresultaat om tijdig actie te kunnen ondernemen (om een pensioen-teleurstelling te voorkomen).
- De deelnemer heeft vertrouwen in en voelt zich betrokken bij het pensioenfonds.
- Bij het communiceren wordt aangesloten aan de behoefte van de deelnemer

Het communicatiebeleidsplan vormt de basis voor de jaarplanning communicatie. In de jaarplanning worden de beleidsdoelstellingen vertaald naar concrete te realiseren activiteiten in termen van doelgroepen, doelstellingen, boodschappen en communicatiemiddelen.

¹⁶ Zie bijlage I: beleidsplan deelnemerscommunicatie

De communicatie met de deelnemers vindt in steeds grotere mate digitaal plaats, digitale nieuwsbrieven worden elk kwartaal verzonden. Emailadressen worden daartoe actief geworven. Door de belangrijkste informatie over de pensioenregeling en het fonds op de website van PFSR te plaatsen gecombineerd met een digitale nieuwsbrief waarin aandacht wordt gevraagd voor ontwikkelingen, kunnen deelnemers (op afroep) de voor hen relevante informatie inwinnen. Daarnaast kunnen de deelnemers in “Mijn pensioen” zien hoeveel pensioen er door hen wordt opgebouwd en welke keuzes zij binnen de regeling kunnen maken.

Deze digitale communicatie wordt zo mogelijk ondersteund door persoonlijke workshops waarin deelnemers in kleine groepen worden geïnformeerd over hun persoonlijke situatie. Ook hebben deelnemers altijd de mogelijkheid om contact op te nemen met de medewerkers van de pensioenadministratie van de afdeling pensioenservice. Video bellen is daarbij een tool. Een regeling geschillen en klachten is aanwezig¹⁷.

¹⁷ Zie bijlage I: regeling geschillen en klachten

INTRODUCTIE

In dit hoofdstuk worden de actuariële grondslagen en onderstellingen omschreven die PFSR hanteert bij de vaststelling van de technische voorzieningen en reserves. Het hoofdstuk gaat verder in op de financiering, het beleid bij indexatie en korting, welke sturingsmiddelen heeft PFSR, de toetsingscriteria, het beleidsplan financiële crisis en tot slot hoe het fonds de (minimale) vereiste dekkingsgraad opstelt en welke uitgangspunten in het herstelplan worden gehanteerd.

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN / TV

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuariëel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagverlening niet in de voorziening is begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagverlening wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

Hieronder volgt een omschrijving van de actuariële grondslagen en onderstellingen die het fonds bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen hanteert.

ACTUARIËLE GRONDSLAGEN EN VERONDERSTELLINGEN

Disconteringsvoet t.b.v. nominale waarde

Discontering van de toekomstige kasstromen die voortvloeien uit de per de berekeningsdatum opgebouwde aanspraken gebeurt op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen (waarbij wordt rekening gehouden met een Ultimate Forward Rate (UFR)).

Disconteringsvoet t.b.v. reële waarde

De reële verplichtingen (en de reële dekkingsgraad) worden berekend met behulp van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank (wettelijk minimum). Hierbij wordt gerekend met de minimale verwachtingswaarde van de prijsinflatie zoals opgenomen in het besluit FTK art 23a, rekening houdende met het periodiek door DNB gepubliceerde ingroeipad.

Overlevingskansen

Met betrekking tot de overlevingskansen geldt dat het fonds uitgaat van de meest recente door het Actuariële Genootschap uitgegeven overlevingstafels, thans Prognosetafel AG 2022 met startjaar 2023. . Zodra door het AG een nieuwe tafel wordt uitgegeven, neemt het fonds deze over in de waardering van haar verplichtingen. De AG-tafel wordt tweejaarlijks vastgesteld.

Met ervaringssterfte wordt rekening gehouden door toepassing van het meest recente WTW-ervaringssterftemodel voor de sector Financiële dienstverlening en IT (wordt tweejaarlijks vastgesteld). Deze is in 2022 vastgesteld. De ervaringssterfte wordt vastgesteld bij wijzigingen van de AG-tafel.

Gehuwdheid

PFSR hanteert voor de bepaling van de voorziening partnerpensioen een onbepaald partner systeem. Hierbij wordt uitgegaan van de gehuwdheidfrequenties¹⁸ die afhankelijk zijn van de leeftijd van mannen en vrouwen.

Leeftijden

Verondersteld wordt dat de deelnemer op 1 juli van zijn of haar geboortjaar is geboren. Het verschil in uitkomst ten opzichte van een berekening op basis van de werkelijke geboortedatum is door het grote aantal deelnemers verwaarloosbaar.

Ten aanzien van de leeftijd van de partner van de deelnemer wordt uitgegaan van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar waarbij de mannelijke deelnemer een partner heeft die 3 jaar jonger is en een vrouwelijke deelnemer een partner heeft die 3 jaar ouder is.

¹⁸ Zie bijlage II: Gehuwdheidfrequenties

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Latent wezenpensioen

PFSR houdt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen geen rekening met latent wezenpensioen. Een voorziening voor latent wezenpensioen zou in de orde van 0,04% van de totale technische voorziening bedragen. Gelet op de gebruikelijke materialiteitsgrenzen en de prudentie in de volledige set van aannames en berekeningsgrondslagen van PFSR acht het bestuur het verantwoord bij de vaststelling van de totale technische voorziening van PFSR geen rekening te houden met latent wezenpensioen.

Voorziening voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De voorziening arbeidsongeschiktheid en invaliditeit is gelijk aan de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor op basis van de reglementaire bepalingen premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend, vermeerderd met de contante waarde van de gesloten groep lopende arbeidsongeschiktheidspensioenen. Voor de toekomstige premievrije pensioenopbouw van nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en langdurig zieke deelnemers wordt een voorziening gevormd op basis van de in de kostendekkende premie begrepen risicopremie voor arbeidsongeschiktheid.

Voorziening voor pensioenuitvoeringskosten (excasso)

Als onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen wordt op de balans van PFSR een separate voorziening voor excassokosten getroffen. Deze bedraagt 2,8% van de voorziening pensioenverplichtingen (was 2,2% in 2021). Deze opslag is bestemd voor de toekomstige excasso- en alle overige kosten (met uitzondering van vermogensbeheerkosten) die na eventuele directe sluiting van PFSR gemaakt zullen worden en niet meer uit de premie gefinancierd kunnen worden.

In de situatie dat de pensioenopbouw wordt stopgezet moet de voorziening toereikend zijn tot het moment dat de laatste deelnemer overlijdt. De voorziening wordt bepaald door een inschatting te maken van de toekomstige (kastromen die voortvloeien uit) kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen. Hierbij is als scenario verondersteld dat het fonds nog maximaal 5 jaar bij de huidige pensioenuitvoeringsorganisatie zal blijven en daarna over zal gaan naar een andere uitvoerder. Dit scenario sluit het beste aan bij het feit dat er de komende jaren sprake zal zijn van een transitie naar een nieuw pensioencontract, naar verwachting per 2027. De komende jaren onderzoekt het fonds of het de opgebouwde pensioenaanspraken over gaat zetten naar het nieuwe pensioenstelsel.

Mochten de ontwikkelingen van het deelnemersbestand, de berekeningsgrondslagen en de situatie van het pensioenfonds tussentijds materiële impact hebben gehad op de kostenprognose, zal PFSR op basis van advies van de adviserend actuaris overwegen om het opslagpercentage aan te passen.

PFSR toetst iedere 3 jaar deze opslag excassokosten tenzij een eerdere toets noodzakelijk is, zoals in 2022 het geval was in verband met de stijging van de prijsinflatie.

5.2.2 OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Op de balans van PFSR worden naast de voorziening pensioenverplichtingen de volgende voorzieningen en reserves aangehouden:

- bestemmingsreserves indexatie;
- vrije reserve (aanwezig eigen vermogen).

Bestemmingsreserve indexatie

De reserves voor indexatie bestaan uit een bestemmingsreserve voor de indexatie van de pensioenaanspraken van de deelnemers die in dienst waren bij NOG toen de desbetreffende pensioenverplichtingen door het fonds werden overgenomen.

Over het saldo van de bestemmingsreserve wordt een beleggingsrendement bijgeschreven, overeenkomstig het beleggingsrendement van PFSR. Verder vinden geen dotaties aan deze bestemmingsreserves plaats in welke vorm of onder welke noemer dan ook. Het fonds neemt de bestemmingsreserves voor indexatie niet mee bij de vaststelling van de (beleids-)dekkingsgraad.

5.3.1 FINANCIERING PENSIOENREGELING

De financiering van de pensioenregeling is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten tussen PFSR en de aangesloten werkgevers.

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De door de aangesloten werkgevers verschuldigde premie wordt bepaald aan de hand van het deelnemersbestand van de betreffende werkgever.
- Werkgevers dragen in gelijke mate bij aan de financiële positie van het pensioenfonds, er is geen sprake van kruissubsidiëring tussen werkgevers.
- Voor de werkgevers geldt derhalve eenzelfde premiedekkingsgraad.

Door werkgevers verschuldigde premie (kostendekkende premie):

De verschuldigde premie wordt jaarlijks per werkgever vastgesteld conform een vaste premiesystematiek, de zuiver kostendekkende premie. De premie bestaat uit de volgende elementen:

- a) de koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling. De hiervoor actuarieel benodigde premie betreft de comingservice koopsom,
 - a. berekend op basis van de door PFSR op 31 december van het voorgaande jaar gebruikte sterftegrondslagen en de door DNB gepubliceerde (nominale) rentetermijnstructuur en ultimate forward rate van 31 oktober van het voorgaande jaar en;
 - b. verhoogd met de risicopremie voor de toekomstige opbouw van partnerpensioen en wezenpensioen en;
 - c. verhoogd met een opslag ter dekking van de kosten in verband met toekomstige uitkeringen zoals door het fonds vastgesteld (excassokosten) en;
 - d. verhoogd met een opslag voor de dekking van de kosten van premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid, zoals door PFSR vastgesteld;
- b) de solvabiliteitsopslag berekend over sub a die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen;
- c) een forfaitaire vergoeding voor uitvoeringskosten zoals hieronder beschreven.

De door de werkgever verschuldigde premie wordt uitgedrukt als een vast percentage van de som van de pensioengevende salarissen voor de betreffende werkgever.

Feitelijke premie

De werkgevers zijn met de vakbonden maximale premies overeengekomen.

- Voor de Volksbank en SRH bedraagt deze premie maximaal 24,0% van de pensioengevende salarissen vermeerderd met de forfaitaire vergoeding voor de uitvoeringskosten.
- Voor Athora bedraagt deze maximaal 23,0% van de pensioengevende salarissen inclusief de forfaitaire vergoeding voor de uitvoeringskosten.

Als voor een werkgever de kostendekkende premie op basis van volledige opbouw van het Pensioenfonds in enig jaar hoger is dan de feitelijke premie dan zal het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen voor de betreffende werkgever zodanig worden verlaagd dat de kostendekkende premie gelijk is aan de feitelijke premie.

Voor 2023 bedraagt de premie voor de Volksbank 21,85% (vermeerderd met uitvoeringskosten) en voor Athora 23,0% (inclusief uitvoeringskosten).

Bij werkgevers in rekening te brengen forfaitaire vergoeding voor uitvoeringskosten

PFSR bepaalt de bij de werkgevers in rekening te brengen uitvoeringskosten worden als volgt:

- PFSR bepaalt op basis van de geprognostiseerde begroting de kosten.
- Hierbij worden incidentele kosten en de de direct en indirect aan vermogensbeheer toegekende kosten buiten beschouwing gelaten.
- Hierop wordt de vrijval van de excasso voorziening in mindering gebracht.

Toedeling kosten aan aangesloten werkgevers

De Volksbank en Athora zijn de grootste aangesloten werkgevers. De uitvoeringskosten worden door deze twee partijen gedeeld. De verdeling is als volgt opgesteld.

- De administratiekosten bij BSG zijn verdeeld op basis van verhouding van het aantal actieve deelnemers;
- de overige kosten van het fonds worden door beide partijen gelijkelijk gedragen.
- Dit leidt in 2023 tot een verdeling van de kosten tussen de Volksbank en Athora in een verhouding van 76%/24%.

De bij de werkgevers in rekening te brengen uitvoeringskosten worden jaarlijks verhoogd met het cao-loonindexcijfer van de Volksbank van het voorgaande kalenderjaar.

Voor de overige aangesloten werkgevers geldt een percentuele kostenopslag die jaarlijks gelijk wordt gesteld aan die van de Volksbank.

5.3.2 TOETSING KOSTENDEKKENDE PREMIE

PFSR hanteert een zuiver kostendekkende premie. Er is daarom geen verschil tussen de feitelijke premie en de kostendekkende premie.

5.4 TOESLAGBELEID

5.4.1 AMBITIE TOESLAGVERLENING

We proberen ieder jaar de pensioenen (zowel pensioenaanspraken als pensioenrechten) te verhogen met maximaal de prijsontwikkeling. Daarbij houden we rekening met de financiële positie van het fonds en verhogen we alleen als die verhoging naar verwachting ook in de toekomst gegeven kan worden. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening of indexatie is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

De prijsontwikkeling is de procentuele stijging van de Consumenten prijsindex-Alle huishoudens naar consumentenbestedingen, waarbij als referentieperiode wordt gebruikt de periode van 12 maanden eindigend op 1 oktober van het jaar voorafgaand aan het kalenderjaar waarin de verhoging plaatsvindt.

5.4.2 TOESLAGENSTAFFEL

De indexatie van zowel de actieve als de arbeidsongeschikte deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede van de slapers en de gepensioneerden van de pensioenregeling, is voorwaardelijk en geschiedt op basis van de prijsindex. Het bestuur geeft, conform het toelagenbeleid¹⁹, op onderstaande wijze invulling aan de in het Pensioenreglement bepaalde toelagenbeleid. Het besluit tot eventuele toelagenverlening per enig jaar zal worden gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van het direct voorafgaande kalenderjaar en op de prijsontwikkeling over het afgelopen jaar (CPI Alle Huishoudens, oktober-oktober).

- Bij een beleidsdekkingsgraad (twaalf-maands gemiddelde actuele dekkingsgraad op basis van DNB RTS met UFR) lager dan 110% wordt geen toelagen verleend;
- Er wordt ten hoogste een toelagen verleend die naar verwachting ook in de toekomst nog kan worden gerealiseerd;
- Voor de toepassing van onderdeel b. wordt eerst bepaald hoeveel vermogen beschikbaar is voor toekomstige toelagenverlening, als het (positieve) verschil in euro's tussen de beleidsdekkingsgraad en 110%. Vervolgens wordt bepaald welk percentage van de prijsindex met dit beschikbare vermogen als toekomstbestendige toelagen kan worden gerealiseerd. Dit percentage wordt tot slot vermenigvuldigd met de feitelijke prijsontwikkeling in het afgelopen jaar om te komen tot de maximale toelagenverlening in dat jaar.
- Incidentele toelagen om in het verleden niet toegekende toelagen of in het verleden doorgevoerde vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten te compenseren kan worden verleend indien die toelagen geen gevolgen heeft voor de toekomstige toelagenverlening overeenkomstig onderdeel b. en in enig jaar ten hoogste een vijfde van het voor incidentele toelagenverlening beschikbare vermogen wordt aangewend.
- Op basis van het voorgaande is een indicatieve staffel opgesteld per 31 oktober 2022. Bij een beleidsdekkingsgraad boven 110% zal (gedeeltelijke) toelagen worden verleend op basis van de genoemde CPI-index tot een maximum van het percentage zoals genoemd in onder vermelde staffel:

BELEIDSDEKKINGSGRAAD	INDICATIE	
	INDEXATIE	INHAALINDEXATIE
<110%	Geen	Geen
110%	0% van de CPI	Geen
120%	50% van de CPI (maximaal)	Geen
133%	100% van de CPI (maximaal)	Geen
140%	100% van de CPI (maximaal)	1%
145%	100% van de CPI (maximaal)	2%

¹⁹ Zie bijlage I, beleidsplan toelagenbeleid

- De indexatie wordt beperkt tot het niveau waarop een beleidsdekkingsgraad van tenminste 110% behouden blijft.
- f. Voor de groep van (gewezen) deelnemers waarvoor in het verleden speciale bestemmingsreserves zijn gevormd ten behoeve van indexatie (NOG), worden deze bestemmingsreserves aangesproken in jaren waarin op basis van voorgaand model niet of slechts gedeeltelijk wordt geïndexeerd, waarbij gestreefd wordt naar volledige indexatie. Voorgaande indien en voor zover deze bestemmingsreserves dit toelaten.
- g. Inhaalindexaties kunnen plaats vinden in de vorm van extra toeslagen. Hiervoor komen alleen (gewezen) deelnemers in aanmerking die indexatie(s) hebben gemist. Het inhaalindexatiepercentage wordt gemaximeerd op het quotiënt van de prijsontwikkeling volgens genoemde index en de toegekende indexaties, beide over de periode sinds het deelnemerschap is aangevangen.

Ook kunnen inhaalindexaties worden gegeven om eerder gekorte aanspraken te herstellen. Deze inhaalindexaties gelden voor alle (gewezen) deelnemers, indien en voor zover op de aanspraken is gekort. Voor de bepaling van bedoeld quotiënt wordt een korting beschouwd als een negatieve indexatie.

De extra toeslagen als gevolg van inhaalindexaties zullen worden toegekend op basis van het LIFO-systeem (Last In First Out). Dit betekent dat eerst de meest recente gemiste of negatieve indexatie wordt ingehaald en dat daarna afhankelijk van de beschikbare middelen steeds oudere indexaties in de inhaal worden betrokken.

Het Fonds heeft na de harmonisatie van de pensioenregelingen in 2022 ook voor een groep deelnemers pensioenverplichtingen, die op basis van oude pensioenreglementen onvoorwaardelijk worden geïndexeerd op basis van de prijs- en/of de loonontwikkeling.

Alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden jaarlijks geïnformeerd (digitaal / papier) waarbij wordt uitgelegd welk besluit is genomen terzake de indexatie per 1 januari.

5.4.3 HAALBAARHEIDSTOETS

PFSR voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Deze haalbaarheidstoets geeft onder andere het pensioenresultaat weer. Het pensioenresultaat is gedefinieerd als:

$$\frac{\text{De som van de verwachte uitkeringen inclusief verwachte indexaties o.b.v. van het fonds beleid}}{\text{De som van de verwachte uitkeringen indien jaarlijks de volledige prijsindex zou worden toegekend.}}$$

5.5 KORTINGSBELEID

Indien PFSR over onvoldoende middelen beschikt om op langere termijn haar pensioenverplichtingen na te komen, zal PFSR de opgebouwde en ingegane pensioenen verminderen (korten). Hierbij zijn onvoorwaardelijke en voorwaardelijke kortingen te onderscheiden. Het pensioenfonds neemt daarbij de toepasselijke wet- en regelgeving, waaronder artikel 134 Pensioenwet, in acht.

Korting in geval van langdurig dekkingstekort

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende zes jaar op 1 januari lager is geweest dan het minimum vereist eigen vermogen en de actuele dekkingsgraad op de laatste 1 januari ook lager is dan het minimum vereist eigen vermogen, zal een procentuele korting ineens van de opgebouwde pensioenaanspraken per de betreffende datum plaatsvinden, zodanig dat de dekkingsgraad stijgt tot minimaal het minimum vereist eigen vermogen.

Dit betreft een onvoorwaardelijke korting die over een periode van maximaal 10 jaar wordt geëffectueerd. De korting wordt als volgt over de tijd verdeeld:

- Een korting tot 4% wordt direct in één keer toegepast.
- Een noodzakelijke korting van meer dan 4% wordt gespreid, waarbij in het eerste jaar een korting van 4% wordt toegepast en in de jaren daarna een korting van 2% zolang en voor zover dat nodig is, met een maximale kortings-termijn van tien jaar.

Indien op deze wijze de korting binnen 10 jaar niet volledig wordt gerealiseerd, worden de kortingen na het eerste jaar evenredig verhoogd zodanig dat de volledige korting alsnog binnen de gestelde termijn wordt bereikt.

Bij waardeoverdracht of afkoop worden resterende kortingsjaren ineens verrekenend.

Korting in geval van verwacht langdurig reservetekort

Eveneens wordt tot korting overgegaan indien bij het opstellen van een herstelplan blijkt dat het te verwachten overrendement in combinatie met het achterwege laten van indexatie niet voldoende is om binnen tien jaar de vereiste dekkingsgraad te bereiken. Een korting wordt evenredig gespreid over een periode van 10 jaar.

Uitsluitend de korting in het eerste jaar is onvoorwaardelijk. De gespreide kortingen daarna zijn voorwaardelijk en kunnen veranderen op grond van de jaarlijkse actualisering van het herstelplan. Na elke actualisering van het herstelplan is, indien voortzetting van korting noodzakelijk is, uitsluitend de eerste korting onvoorwaardelijk.

De korting vindt plaats over alle pensioenaanspraken en –rechten inclusief de toegekende indexaties en ongeacht of men valt onder de groep (gewezen) deelnemers met voorwaardelijke indexatie of de groep (gewezen) deelnemers met onvoorwaardelijke indexatie. De reductie zal geschieden overeenkomstig artikel 16 “Wanneer word je pensioen verlaagd?” van het pensioenreglement.

5.6

FINANCIËLE CRISIS

Het bestuur heeft in 2021 een beleidsplan financiële crisis²⁰ opgesteld. Hierin wordt weergegeven onder welke omstandigheden sprake is van een financiële crisis, en welke acties dan door wie uitgevoerd moeten worden en op welke wijze. Ook wordt ingegaan op de effectiviteit van de sturingsmiddelen: indexatiebeleid, kortingsbeleid en aanpassing van de beleggingen.

Het beleidsplan financiële crisis fungeert als een bestuurlijk handelingsplan in financiële crisissituaties. Hierbij wordt opgemerkt dat het bestuur in een crisissituatie altijd op het moment zelf zal besluiten wat de beste handelwijze is; het beleidsplan financiële crisis dient daarbij als leidraad.

De volgende elementen worden in het beleidsplan Financiële crisis behandeld:

1. Kenmerken pensioenregeling.
2. Beschrijving financiële crisissituatie.
3. Kritische dekkingsgraad. Overschrijding risicobudget.
4. Een beschrijving van de maatregelen die ter beschikking staan.
5. Een beschrijving van de inzetbaarheid van de maatregelen.
6. Een beschrijving van het financiële effect van de maatregelen.
7. Een beschrijving van de wijze waarop rekening wordt gehouden met evenwichtige belangenafweging.
8. Een beschrijving over de communicatie naar belanghebbenden in een crisis-situatie.
9. Een beschrijving van het besluitvormingsproces.
10. De jaarlijkse toetsing van het crisisplan.

Het financieel crisisplan wordt iedere drie jaar geactualiseerd.

5.7

VEREIST EIGEN VERMOGEN

PFSR dient te beschikken over een vereist eigen vermogen (VEV).

PFSR heeft ervoor gekozen om voor de vaststelling van het VEV uit te gaan van de standaardmethode.

Het aldus berekende vereist eigen vermogen voorkomt met een zekerheid van 97,5% dat PFSR binnen een jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de som van de voorziening pensioenverplichtingen en de voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid en excassokosten.

Van de risico's die artikel 12 lid 1 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in het standaardmodel onderscheidt, dient een aantal risico's te worden gekwantificeerd ten behoeve van de bepaling van het vereist eigen vermogen. Zie bijlage III voor een uiteenzetting van de risico's die worden onderkend en de variabelen die worden gebruikt om de buffer te bepalen.

Jaarlijks toetst de adviserend actuaris of het risicoprofiel van PFSR adequaat wordt weergegeven door het standaardmodel VEV. De conclusies van deze toets worden vastgelegd in een notitie. Het bestuur van PFSR stelt vervolgens vast dat het standaardmodel VEV hieraan voldoet conform de vereisten van art. 24 t/m 26 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

²⁰ Zie bijlage I: beleidsplan financiële crisis

PFSR dient te beschikken over een minimaal vereist eigen vermogen (MVEV).

Het bestuur stelt het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) vast conform de bepalingen in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, met inachtneming van het ten aanzien van risicokapitaal gestelde in artikel 28 lid 2 en lid 7 van de EG Richtlijn 2002/83.

Op grond van het Besluit FTK is het MVEV voor het fonds gelijk aan de som van:

- 4% van de technische voorzieningen na aftrek van overdrachten uit hoofde van verzekering;
- 0,3% van het risicokapitaal bij overlijden na aftrek van overdrachten uit hoofde van verzekering.

Bij de elders verzekerde regelingen van het fonds is weliswaar geen sprake van overdracht uit hoofde van verzekering, maar de elders verzekerde regelingen komen bij de berekening van het MVEV in de zin van het Besluit FTK wel in mindering op de technische voorzieningen en het risicokapitaal bij overlijden.

De reden is dat PFSR geen financiële risico's loopt met betrekking tot de elders verzekerde regelingen en derhalve voor deze regelingen geen eigen vermogen hoeft aan te houden om tegenvallers op te vangen.

De overige in artikel 11 van het Besluit FTK genoemde omstandigheden die pensioenfondsen in het MVEV dient mee te nemen, zijn in het geval van het fonds niet van toepassing.

Onder risicokapitaal bij overlijden verstaat PFSR op basis van de hiervoor genoemde EG-richtlijn de som van alle positieve individuele risicokapitalen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden onder aftrek van herverzekering. De berekening van het risicokapitaal wordt uitgevoerd door voor elke deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde met een latent nabestaandenpensioen eerst de fictieve voorziening voor een direct ingaand (levenslang en tijdelijk) nabestaandenpensioen te berekenen. Hierbij wordt rekening gehouden met de partnerfrequentie²¹. De resultaten worden vergeleken met de geraamde marktwaardevoorziening van de werkelijke pensioenverplichtingen. Vervolgens worden conform de hiervoor genoemde EG-richtlijn de positieve verschillen gesommeerd tot het in aanmerking te nemen risicokapitaal. Bij de berekeningen wordt steeds rekening gehouden met de geldende vorm van indexatie.

Wanneer de situatie van ontoereikendheid zich voordoet, stelt het bestuur binnen de daarvoor wettelijk gestelde termijn een herstelplan op. Het herstelplan zal in die situatie erop gericht zijn de situatie van ontoereikendheid per direct op te heffen door de opgebouwde aanspraken aan te passen conform paragraaf 5.5.

Indien de beleidsdekkingsgraad van PFSR per het einde van een kalenderkwartaal lager is dan het vereiste dekkingsgraad (reservetekort) meldt het fonds dit direct aan DNB. PFSR dient in dat geval binnen 3 maanden (of zoveel eerder als DNB bepaalt) na het einde van het kalender-kwartaal een herstelplan in bij DNB ter instemming. Een herstelplan gaat uit van een hersteltermijn van maximaal tien jaar.

In dit herstelplan is tenminste opgenomen:

- De oorzaak van het reservetekort;
- De verwachte ontwikkeling van de voorziening en de beleggingen;
- De concrete maatregelen waardoor, gezien de beleidsdekkingsgraad, het eigen vermogen binnen de looptijd van het herstelplan op het vereiste niveau komt.

Indien de beleidsdekkingsgraad 5 jaar opvolgend ligt onder het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV), worden de opgebouwde aanspraken aangepast conform het bepaalde in paragraaf "Kortingsbeleid".

PFSR neemt bij de berekeningen in het kader van het herstelplan met betrekking tot de economische parameters de grenzen in acht die het Kabinet op grond van art. 144 van de Pensioenwet bij maatregel van bestuur heeft gesteld. PFSR acht op lange termijn een prijsinflatie van 1,9% aannemelijk, evenals de ingroei in vier jaar tijd van het actuele niveau naar 1,9%. Daarnaast kan PFSR zich vinden in de onderbouwing van de Commissie Parameters met betrekking tot de rendementsverwachting van de verschillende beleggingscategorieën en de voorgestelde kostenafslagen en standaarddeviaties. Ten slotte ziet PFSR geen aanleiding af te wijken van de rekenregels die de Commissie heeft uitgewerkt voor de vaststelling van het verwachte portefeuillerendement."

²¹ Partnerfrequentie wordt per (gewezen) deelnemers als volgt meegenomen:

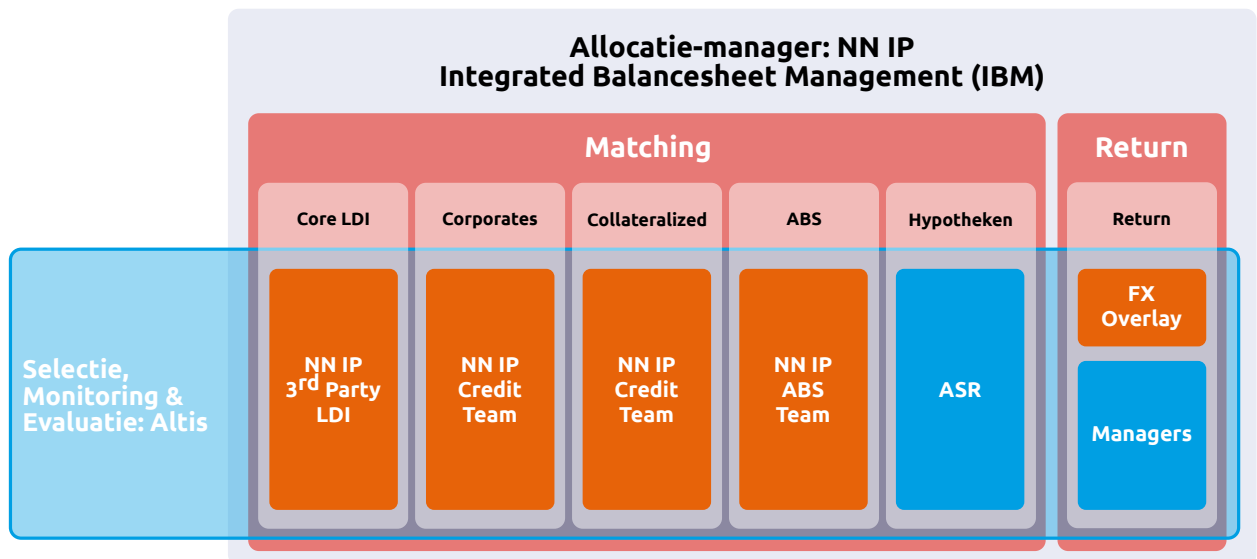
$max [0; hx*(ContanteWaarde\ IngegaanNabestaandePensioen\ -/\- ContanteWaarde\ OuderdomsPensioen\ en\ NabestaandePensioen)]$

De governance beleggingen is beschreven in een apart beleidsdocument²².

Stichting Pensioenfonds SNS REAAL heeft een Strategisch Beleggingsbeleid dat door het bestuur van het pensioenfonds tenminste elke drie jaar opnieuw wordt vastgesteld, mede op basis van een Asset Liability Management-studie. De ALM-studie wordt uitgevoerd door de Strategisch Adviseur van het pensioenfonds (Ortec Finance b.v., te Rotterdam), waarbij ook de fiduciair dienstverlener (NN IP b.v.²³, te Den Haag) actief betrokken is.

Tegelijkertijd met het herijken en actualiseren van de ALM gaat het bestuur in samenwerking met de adviseurs na of de gekozen Risicohouding nog actueel is. Op basis van de gekozen Risicohouding en de uitkomsten van de ALM-studie bepaalt het bestuur het Strategisch Beleggingsbeleid van het fonds, inclusief de Strategische Asset Allocatie (SAA). In de SAA wordt aangegeven in welke beleggingscategorieën het fondsvermogen belegd wordt en welke risicoafdekkingen worden toegepast. Het fonds laat vervolgens dit beleggingsbeleid, onder regie van en aansturing door de fiduciair dienstverlener, door geselecteerde vermogensbeheerders en beheerders van beleggingsfondsen uitvoeren.

Totale portefeuille

Matchingportefeuille:

De Matchingportefeuille is dat deel van de portefeuille waarin (vooral) het renterisico van de verplichtingen conform het door het bestuur bepaalde strategische percentage deels wordt afgedekt.

De Matchingportefeuille wordt beheerd door Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP). NN IP Integrated Balance sheet Management (IBM) treedt op als financieel balansrisicomanager en beheert daartoe ook de in de Matchingportefeuille geïntegreerde overlayportefeuille, waarin de (aanvullende) afdekking van de risico's terzake rente, inflatie, valuta- en aandelenkoersen plaatsvindt, hoofdzakelijk in de vorm van rentederivaten.

Daartoe zijn een fiduciaire dienstverlening overeenkomst en een separate vermogensbeheer-overeenkomst met NN IP afgesloten, waarin onder meer:

- De beleggingsrichtlijnen en mandaatbepalingen zijn opgenomen. Die moeten ervoor zorgen dat de vermogensbeheerder op zodanige wijze risico's afdekt en belegt dat dit past bij de verplichtingen en risicohouding van het fonds en het beleid met betrekking tot Maatschappelijk Verantwoord Beleggen;
- Afspraken zijn gemaakt over een aantal vereisten waaraan de dienstverlening van de fiduciair dienstverlener en de vermogensbeheerder dient te voldoen "kpi's";
- Een dienstverlening- en beheervergoeding is afgesproken die marktconform is en die "alignement" afdwingt van de inspanningen en beloning van de fiduciair dienstverlener en de vermogensbeheerder in relatie tot de lange-termijnbelangen en verplichtingen van het fonds;
- Wordt geborgd dat er geen onnodige kosten worden gemaakt door beleid op de korte termijn, of transacties die niet noodzakelijk zijn met het oog op lange termijn doelstellingen;

²² Zie bijlage I: Governance beleggingen

²³ NN IP is overgenomen door Goldman Sachs Asset Management (GSAM). Omdat de contracten nog op naam staan van NNIP, zal hier nog NNIP worden gebruikt.

- Afspraken zijn gemaakt over een adequaat risicobeheer binnen de organisatie en de dienstverlening van de betrokken fiduciair dienstverlener en vermogensbeheerder;
- Afspraken zijn gemaakt over de beleggings (IBOR)- en financiële rapportages (ABOR) die de fiduciair dienstverlener verstrekt aan PFSR. (investment / accounting book of records: I/ABOR.)

De activiteiten van NN IP worden periodiek door het bestuur en de beleggingscommissie van het fonds geëvalueerd. Daarbij worden niet alleen de financiële prestaties, de beheersing van risico's en het relatiebeheer beoordeeld, maar wordt ook getoetst of het beloningsbeleid van de vermogensbeheerder niet leidt tot prikkels die lange termijn doelstellingen van het pensioenfonds in de weg kunnen staan. Daarnaast wordt beoordeeld, voor zover bij de Matchingportefeuille (vastrentende beleggingen) relevant, hoe het "engagementbeleid" is (bijvoorbeeld stembeleid) van de vermogensbeheerder bij beleggingen in leningen van overheden, organisaties, ondernemingen en hypotheek. En er wordt gekeken of dat past bij het lange termijn beleid en het beleid met betrekking tot Maatschappelijk Verantwoord Beleggen door PFSR.

De fiduciaire dienstverlening overeenkomst en de vermogensbeheerovereenkomst zijn voor onbepaalde tijd afgesloten, maar zijn wel dagelijks door het fonds opzegbaar.

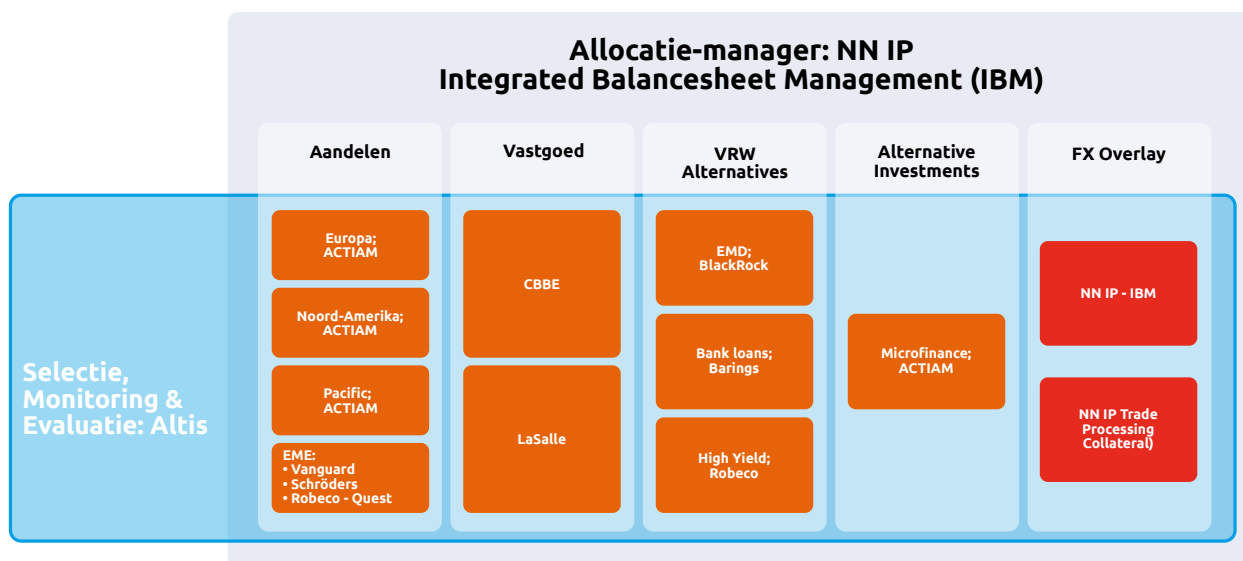
Returnportefeuille:

De Returnportefeuille van PFSR, onder beheer van NN IP, in samenwerking met het met haar gelieerde Altis Investment Management b.v. te Den Haag ten behoeve van selectie en monitoring van externe managers, bestaat uit:

- Aandelen;
- Onroerend goed;
- Obligaties met een hoger risicoprofiel (Emerging Market debt en High Yield).

Voor het beheer van de Returnportefeuille is gekozen voor het (indirect) beleggen in participaties van verschillende, institutionele beleggingsfondsen in de bovengenoemde categorieën. Vermogensbeheerder NN IP en haar manageradviseur selecteren en monitoren voor en namens het pensioenfonds de beheerders, het beheer en de prestaties van deze beleggingsfondsen. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen speelt in de Returnportefeuille ook een zeer belangrijke rol.

Returnportefeuille

6.2

INVESTMENT BELIEFS

Investment Beliefs zijn de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds met betrekking tot het balansbeleid, beleggingsbeleid, risicoafdekkingen en beleggingen van het fonds. Zij zijn de basis waarop het bestuur het balansrisicomanagement- en beleggingsbeleid vormgeeft. Ze geven richting aan de keuzes die gemaakt moeten worden ten aanzien van rendement, risico, complexiteit en kosten.

Het bestuur heeft in de vergadering van 28 november 2019 de herijkte Investment Beliefs van PFSR vastgesteld. Deze zijn nog steeds van toepassing.

Het pensioenfonds neemt bewust en weloverwogen risico's om het benodigde rendement te kunnen realiseren.

Het pensioenfonds wenst alleen risico's te lopen waar het bewust voor kiest, die passend zijn in relatie tot de doelstellingen van het pensioenfonds en die voldoende kunnen worden gemonitord en beheerst.

Het pensioenfonds dekt onbeloonde risico's af

Het pensioenfonds maakt onderscheid tussen beloonde en onbeloonde risico's. Het pensioenfonds ziet rente- en valutarisico ontwikkelde markten als onbeloonde risico's en dekt deze af wanneer dit kosten-efficiënt mogelijk is.

Het pensioenfonds belegt duurzaam om de welvaart en het welzijn van huidige en toekomstige generaties te bevorderen

Het pensioenfonds heeft een intrinsieke motivatie om het vermogen van de deelnemers duurzaam te beleggen. Het bestuur is van mening dat duurzaam beleggen op de lange termijn bijdraagt aan een beter risico- en rendementsprofiel. Tevens is het pensioenfonds zich bewust van haar maatschappelijke rol en de verantwoordelijkheid die daarbij hoort.

Het pensioenfonds heeft een lange termijn beleggingshorizon en wenst hiervan te profiteren.

Een significant deel van de verplichtingen van het pensioenfonds heeft een lange termijn horizon, hierdoor is het pensioenfonds goed gepositioneerd om op de korte termijn meer risico's te lopen die zich naar verwachting op de lange termijn uitbetalen. De keuzemogelijkheden die samenhangen met de lange termijnhorizon worden echter wel begrensd door wet- en regelgeving en het toezichtkader.

De Strategische Asset Allocatie bepaalt het beleggingsresultaat.

De strategische invulling van de portefeuille naar beleggingscategoriën en mate van afdekking van risico's als rente en valuta hebben een grotere invloed op het beleggingsrendement en risico dan de invulling van de categorieën.

Een dekkingsgraadafhankelijk risicobudget stelt het fonds in staat om zowel te sturen op bescherming van de nominale aanspraken als het nastreven van een reële ambitie.

Het pensioenfonds hanteert een Dynamisch Balansrisicomanagementbeleid om sturing en uitvoering te geven aan haar streven om ingeval van lage dekkingsgraden de nominale rechten zoveel mogelijk te beschermen, zonder daarbij de kansen op het bevorderen van een herstel ervan uit het oog te verliezen. En anderzijds om bij hoge dekkingsgraden de reële rechten zoveel mogelijk zeker te stellen. Het beschikbare risicobudget is hierbij kader stellend en randvoorwaardelijk.

Het pensioenfonds zet diversificatie efficiënt in ter verbetering van het risico-rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille.

Door het vermogen te spreiden over meerdere risico- en rendementsbronnen wordt een meer robuust, minder volatiel beleggingsresultaat behaald.

Het investment governance budget van het pensioenfonds wordt afgestemd op de gekozen beleggingsoplossing en de complexiteit van de beleggingsportefeuille.

Het investment governance budget (het geheel van kennis, beschikbare tijd en aanwezige processen om het beleggingsbeleid aan te sturen en te monitoren) wordt door het bestuur vastgesteld en indien noodzakelijk aangepast om aan te blijven sluiten bij de complexiteit van het beleggingsbeleid. Een sterke en volledige investment governance is nodig voor het succesvol opnemen en monitoren van complexe strategieën en beleggingsoplossingen.

Actief beheer kan waarde toevoegen.

Het pensioenfonds heeft geen absolute voorkeur voor actief of passief beheer. In bepaalde markten zijn mogelijkheden aanwezig om door actief- of passief beheer, of een combinatie daarvan, waarde toe te voegen.

Rendement na kosten is belangrijker dan het absolute kostenniveau.

Het behaalde nettorendement van een belegging is belangrijker dan de hoogte van de vergoeding die aan de beheerder wordt betaald. Het kostenniveau van een belegging kent echter haar grenzen en dient uitlegbaar te zijn.

De Investment Beliefs zijn een zelfstandig onderdeel van het Strategisch Beleggingsplan respectievelijk deze ABTN / Beleggingsbeginselen.

Het bestuur heeft beleid geformuleerd ten aanzien van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Dit beleid is vastgelegd in het document "Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen"²⁴ wat in 2020 is opgesteld en door het bestuur op 26 november 2020 is vastgesteld en eind 2022 herijkt. Daarbij heeft het bestuur haar ambities als 'koploper' vastgelegd, waarmee verdere richting wordt gegeven aan de verduurzaming van zowel de Matchingportefeuille als de Returnportefeuille.

Visie op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het bestuur van Pensioenfonds SNS REAAL heeft als vertrekpunt dat pensioengelden worden belegd in het belang van de actieven, pensioengerechtigden en slapers. Het bestuur ziet deze fiduciaire verantwoordelijkheid in de eerste plaats als een financiële verantwoordelijkheid. Vervolgens dient het beheer van het vermogen plaats te vinden met inachtneming van prudentie, kwaliteit en veiligheid en dient het beheer gericht te zijn op een zo hoog mogelijk rendement bij een aanvaardbaar risico. Restricties in het beleggingsbeleid mogen geaccepteerd worden zolang deze (op voorhand) geen afbreuk doen aan het risico-rendement profiel van de totale beleggingsportefeuille.

Het begrip Maatschappelijk Verantwoord Beleggen wordt door het bestuur als volgt omschreven: "Beleggen op grond van financiële, sociale, governance en milieuoverwegingen en/of de beïnvloeding van bedrijven, overheden en andere relevante actoren op grond van deze overwegingen."

De volgende overwegingen worden gehanteerd bij de integratie van E(nvironmental) S(ocial) G(overnance)-factoren in het beleggingsbeleid:

- Duurzaamheid is geïntegreerd in het beleggingsbeleid en het doorlopen van de beleggingscyclus;
- Rendement bestaat voor het fonds uit financieel rendement, alsmede impact op de maatschappij;
- Actief aandeelhouderschap is het uitoefenen van stemrecht en het actief voeren van de dialoog met een onderneming (engagement), belangrijk om de duurzaamheid en de lange termijn waarde van een belegging te beschermen;
- PFSR zet, afgewogen naar kostenefficiëntie en beschikbaarheid, de volgende instrumenten in:
 - Voting (stemmen op aandeelhoudersvergaderingen);
 - Engagement (dialoog, beïnvloeden van beleid en gedrag van organisaties/bedrijven);
 - Uitsluitingen;
 - Insluitingen, waaronder begrepen impact investeringen;
- Het bestuur communiceert richting de belanghebbenden over de duurzaamheid van de beleggingsportefeuille, waaronder begrepen het maatschappelijk rendement.

Bij het inrichten van de beleggingsportefeuille worden de beleggingen getoetst aan het door het fonds gedefinieerde MVB-beleid. Het MVB-beleid is daarmee kader scheppend voor de beleggingen. Het fonds en de fiduciair dienstverlener rapporteren hier vervolgens over.

Stem- en engagementbeleid: beleggen via beleggingsfondsen

Het pensioenfonds belegt niet zelf direct in aandelen, maar investeert in de beleggingscategorie aandelen via participaties in beleggingsfondsen die beheerd worden door gespecialiseerde vermogensbeheerders. Omdat het pensioenfonds participant is in het beleggingsfonds en geen, direct, juridisch eigenaar is van de aandelen die het beleggingsfonds aanhoudt, kunnen wij geen eigen stembeleid toepassen. Het stembeleid van de door ons aangestelde vermogensbeheerders is dan ook van toepassing op onze aandelenbeleggingen. Naast het toepassen van een stembeleid kunnen wij ook invloed uitoefenen op ondernemingsgedrag door het voeren van dialoog met ondernemingen via een engagementbeleid. Ook voor deze beïnvloedingsvorm maken wij gebruik van het beleid van de door ons aangestelde vermogensbeheerders.

De fondsbeheerders publiceren op hun websites regelmatig over het door hen toegepaste beïnvloedingsbeleid en de resultaten daarvan.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toe-
vertrouwde middelen op een verantwoorde, consistente en solide wijze te beleggen conform art 135 lid 1a van de
pensioenwet (prudent person regel). Hoewel een bestendig en optimaal rendement op de beleggingen een hoge
prioriteit heeft, staat een prudente afweging van risico en rendement voorop.

²⁴ Dit beleid is op de website van PFSR terug te vinden: <https://pensioenfonds-snsreaal.nl/over-ons/ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen>.

Jaarlijks toetst PFSR aan de hand van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets of het verwachte pensioenresultaat binnen de met sociale partners overeengekomen risicohouding valt. Deze risicohouding wordt 3-jaarlijks met sociale partners en het verantwoordingsorgaan herijkt. Daarnaast voert PFSR om de drie jaar een ALM-studie uit om de soliditeit van de assetmix te toetsen of de uitkomsten van het beleggingsbeleid nog in lijn zijn met de doelstellingen.

Bij de keuze van beleggingen spelen criteria als veiligheid, kwaliteit, risicodiversificatie, duurzaamheid en maatschappelijke acceptatie spelen een belangrijke rol. Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving en andere relevante wet- en regelgeving, zoals onder andere het "Prudent Person" beginsel en de best execution bepalingen.

6.5

RISICHOUDING

Na overleg met vertegenwoordigers van de werkgevers en de werknemers en na consultatie met het VO en het informeren van de RvT, heeft het bestuur van PFSR de mate vastgesteld waarin het bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen te realiseren. Dit heeft geresulteerd in een aantal beleidsuitgangspunten, zoals de ondergrenzen aan het pensioenresultaat. Deze gekozen risicohouding vormt een kader voor opdrachtaanvaarding (uitvoeringsovereenkomst), het strategische en het feitelijke beleggingsbeleid en verantwoording daarover achteraf (o.a. via het jaarverslag).

Uitgangspunten risicohouding

Het bestuur heeft zich bij de vaststelling van de risicohouding van PFSR laten leiden door de volgende feiten en uitgangspunten:

- PFSR voert een collectieve DC-regeling uit met een premie die voor langere tijd vaststaat. De premie is gedurende de looptijd een gegeven en als gevolg daarvan in het kader van de risicohouding van PFSR geen sturingsmiddel meer om de haalbaarheid van de doelstellingen van het fonds te bevorderen of om tegenvallers gedeeltelijk mee te compenseren.
- Op fondsniveau dient op lange termijn de verwachte toeslagrealisatie ten minste 50% van de prijsindex te zijn (toeslag ambitie).
- De risicohouding dient op evenwichtige wijze consequenties te hebben voor de verschillende belanghebbenden van PFSR, waarbij het bestuur onder andere rekening houdt met generatie-effecten.
- De risicohouding dient te voldoen aan de prudent person regel.
- Anticiperen op aanpassing van de methodiek van de toepasselijke rentecurve, overlevingsgrondslagen en/of scenario'sets en daarvoor een gefundeerde marge aanhouden ten opzichte van de berekeningsresultaten en prognose op basis van de actuele informatie.
- Het bestuur toetst middels een haalbaarheidstoets ten minste elk jaar de gekozen risicohouding.

Toetsing uitvoering pensioenregeling in samenhang met de premiehoogte en de risicohouding

De mate van verantwoorde uitvoerbaarheid van de pensioenregeling, gegeven de premiehoogte en de beoogde risicohouding, blijkt naar het oordeel van het bestuur al dan niet uit de specifiek voor dit doeluitgevoerde aanvangs-haalbaarheidstoets en ALM/SAA-studie.

Ondergrenzen pensioenresultaat

Het bestuur heeft - binnen de voor de lange termijn vastgestelde risicohouding van het fonds - een ondergrens van het pensioenresultaat gekozen van 85% van een waardevast pensioen (zowel vanuit de feitelijke dekkingsgraad als vanuit het vereist eigenvermogen). Het pensioenresultaat en het waardevast pensioen gelden op fondsniveau, met een horizon van 60 jaar en uitgaande van de feitelijke financiële positie.

Bij 85% van een waardevast pensioen op fondsniveau komt de toeslagrealisatie ruim boven de 50% uit die als uitgangspunt bij de uitwerking van de risicohouding is gehanteerd.

Het bestuur heeft – binnen de voor de lange termijn vastgestelde risicohouding van het fonds - de maximale vermindering van het verwachte pensioenresultaat in een slechtweersscenario (5% percentiel) gekozen op 37%, uitgaande van de feitelijke financiële positie.

Financiële crisis

In het geval van een financiële crisis kan het bestuur wijzigingen in de risicohouding doorvoeren. Het Beleidsplan financiële crisis, bevat voor verschillende onverwachte, ongewenste situaties mogelijke reacties van het bestuur om een intredende crisissituatie snel het hoofd te bieden of te beëindigen. Een van deze mogelijke reacties is het aanpassen van de risicohouding en wijziging van het beleggingsbeleid en de risicoafdekking.

Vereist eigen vermogen

Ontwikkeling en fluctuatie van het vereist eigen vermogen zijn terug te voeren op effecten van veranderingen in de markt - bijvoorbeeld ten aanzien van de rente – en in mindere mate veranderingen in de feitelijke en/of strategische beleggingsmix en in het risicoafdekkingsniveau. De bandbreedte van het vereist eigen vermogen ligt - gegeven de door PFSR gehanteerde grenzen voor risicoafdekking en de in aanmerking genomen fluctuatie van de rente - tussen 9% en 18%.

6.6

DYNAMISCH BALANSRISICOMANAGEMENTBELEID

PFSR voert een dynamisch balansrisicomanagementbeleid²⁵. Dit wordt gekenmerkt door een Strategische Asset Allocatie ("SAA", inclusief risicoafdekkingen) die afhankelijk is van de nominale dekkingsgraad op marktwaarde onderverdeeld naar DG-regio's.

Deze dekkingsgraadafhankelijke SAA brengt een dekkingsgraadafhankelijk risicobudget met zich mee. Het dekkingsgraadafhankelijke risicobudget neemt af bij zowel lage als bij hoge dekkingsgraden. Dit heeft als doel om enerzijds, in geval van een hoge dekkingsgraad, de risico's op terugval te beperken, en anderzijds het voorkomen van het nemen van te weinig risico, als het fonds een lage dekkingsgraad heeft.

Het vooraf bepalen van beslismomenten, beleid en acties indien de nominale dekkingsgraad van PFSR zich negatief of juist positief ontwikkelt, bevordert een voorspelbare, snelle, uitlegbare en adequate besluitvorming. Zo worden bepaalde gedragsmatige valkuilen voorkomen, zoals het vasthouden aan de 'status quo' als de feitelijke omstandigheden (zoals het dekkingsgraadniveau) om actie vragen. Er blijft ruimte voor het bestuur om, binnen de aangegeven kaders, af te wijken van het voorgenoemd beleid, maar er is sprake van een zogenaamd 'opt-out' in plaats van een 'opt-in' basisprincipe.

De keuze voor sturing van de balans van het pensioenfonds door middel van een dekkingsgraadafhankelijk verloop en samenstelling van de strategische asset allocatie en het risicobudget kent de volgende motivatie:

- Het vermijden van een "poverty-trap". Een "poverty-trap" houdt in dat PFSR in een situatie terechtkomt waarin zij niet langer (volledig) financieel kan herstellen qua dekkingsgraad en het kunnen realiseren van haar toeslagenambitie in de toekomst. Met het gekozen beleid kiest PFSR ervoor om bij lage dekkingsgraden risico terug te nemen, maar niet in zo'n mate dat een herstel van de nominale dekkingsgraad en het behalen van de ambitie niet langer mogelijk is.
- De verschuiving van een nominale naar een reële doelstelling bij stijgende nominale dekkingsgraden. De primaire doelstelling van PFSR is om aan de nominale toezeggingen tegemoet te komen. Hiernaast heeft het pensioenfonds de ambitie om het nominale pensioen zoveel als mogelijk is te indexeren. Bij nominale dekkingsgraden lager dan 130%, ligt de nadruk in het beleid op bescherming van de nominale toezegging. Naarmate de nominale dekkingsgraad deze grens van 130% verder overstijgt, verschuift de focus steeds meer naar bescherming van de reële ambitie (het toekennen van indexaties bovenop het nominale pensioen). Dit wordt binnen het beleggingsbeleid gekenmerkt door een toenemende inzet van inflatiegevoelige producten zoals inflation linked bonds en inflatieswaps.

De SAA en risicoafdekkingen per dekkingsgraadregio zijn zo bepaald dat het risicoprofiel een aflopend karakter heeft bij zowel lage als bij hoge dekkingsgraden. De gekozen SAA per dekkingsgraadregio is afgeleid van het maximale risico dat het fonds bij een bepaalde dekkingsgraad wenst te lopen (het 'risicobudget'). Dit toegestane risicobudget is afhankelijk van de hoogte van de nominale dekkingsgraad die op enig moment geldt. Het risicobudget wordt uitgedrukt als een maximale dekkingsgraadpuntental in een specifiek stress-scenario.

PFSR heeft in het eerste kwartaal van 2021 een ALM-studie laten uitvoeren. De eerste stap in dit proces was het actualiseren van de risicohouding van PFSR. Daarbij werd geconcludeerd dat in de risicohouding meer ruimte bestaat voor het nemen van beleggingsrisico dan werd weerspiegeld in het strategische beleggingsbeleid van dat moment. De ALM-studie wees uit dat betere lange termijn koopkrachtresultaten kunnen worden bereikt bij een 10%-punt hogere strategische allocatie naar de Returnportefeuille. Het bestuur heeft daarop besloten het beleid op deze wijze aan te passen, op het moment dat dat zou zijn toegestaan, te weten zodra het fonds uit reservetekort is.

6.7

STRATEGISCHE ASSET-ALLOCATIE EN AFDEKKINGEN

Onder het dynamisch balansrisicomanagementbeleid is sprake van een strategische assetallocatie inclusief risicoafdekkingen per dekkingsgraadregio. De SAA en risicoafdekkingen zijn zo gekozen dat het risicoprofiel het gewenste verloop heeft: Een afbouw van het risico bij zowel hoge als bij lage dekkingsgraden.

²⁵ Zie bijlage I: Beleidsdocument dynamisch balansrisicomanagementbeleid

BELEGGINGSCATEGORIE	NOMINALE FOCUS				REËLE FOCUS		
Dekkingsgraadregio	<100%)	[100%-110%)	[110%-120%)	[120%-130%)	[130%-140%)	[140%-150%)	[150%-170%)
Matchingportefeuille	58,5%	53,5%	53,5%	48,5%	48,5%	53,5%	58,5%
Returnportefeuille	41,5%	46,5%	46,5%	51,5%	51,5%	46,5%	41,5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bij zowel de Matching- als de Returnportefeuille is sprake van een strategische bandbreedte van 3%-punt voor elke dekkingsgraadregio.

PFSR stuurt op de verdeling van de verplichtingen en de daarmee samenhangende beleggingen over een Matchingportefeuille, die de pensioenverplichtingen nominaal en/of reëel nabootst. De derivaten, ter afdekking van het rente- en (mogelijk) het inflatierisico, maken vanaf 1 september 2020 onderdeel uit van de Matchingportefeuille, onderdeel LDI-portefeuille. Daarnaast is er sprake van een Returnportefeuille, waarmee gestreefd wordt buffers op te bouwen voor buffervermogen en indexatie. De derivaten ter afdekking van het valutarisico maken sinds 1 september 2020 onderdeel uit van de Returnportefeuille.

De huidige Strategische Asset Allocatie (SAA) mix is gebaseerd op het oude DBRM. In 2021 heeft PFSR besloten om de Returnportefeuille te verhogen met 10%, ten koste van de Matchingportefeuille. Deze nieuwe mix is enkel implementeerbaar indien het pensioenfonds uit 'herstel' is, oftewel dat het dekkingsgraadherstel tot boven de reservetekortgrens doorzet. In 2022 kwam het pensioenfonds uit herstel, maar was de ruimte voor het ophogen van de Returnportefeuille nog beperkt omdat het VEV niet toeliet de 10% extra in één keer te implementeren. Daartoe is besloten dit stapsgewijs uit te voeren. In 2022 is in twee stappen de strategische allocatie naar de Returnportefeuille met 5% verhoogd (en de Matchingportefeuille met 5% verlaagd).

	HUIDIGE SAA	NIEUWE SAA	DELTA	DELTA EURO (schatting, x mln)
Matchingportefeuille	63,5%	53,5%	-10,0%	-400
Core LDI	35,0%	29,5%	-5,5%	-220
Corporate Credits (incl Coll)	13,0%	10,0%	-3,0%	-120
ABS	5,5%	4,0%	-1,5%	-60
NL Hypotheken	10,0%	10,0%	0,0%	0
Returnportefeuille	36,5%	46,5%	10,0%	400
Aandelen ontw	10,0%	16,5%	6,0%	240
Aandelen opk	10,0%	12,5%	2,5%	100
High yield	3,5%	5,0%	1,5%	60
EMD (GC)	5,0%	5,0%	0,0%	0
Vastgoed	8,0%	8,0%	0,0%	0
Totaal	100%	100,0%		

AFDEKKING RENTE- EN INFLATIERISICO

Naast een dekkingsgraad afhankelijke beleggingsmix zijn ook de mate van afdekking van het rente- en inflatierisico afhankelijk van de dekkingsgraad:

MARKTRISICO	NOMINALE FOCUS				REËLE FOCUS		
Dekkingsgraadregio	<100%)	[100%-110%)	[110%-120%)	[120%-130%)	[130%-140%)	[140%-150%)	[150%-170%)
Renterisico Obligaties en renteswaps	70%	70%	70%	70%	90%	110%	130%
Risicoafdekking optievariant Renteswaptions	0%	0%	0%	10%	10%	30%	30%
Inflatierisico Inflatie linked bonds en inflatieswaps	0%	0%	0%	20%	20%	40%	50%

In het dynamisch beleggingsbeleid zijn de verschillende bandbreedtes en drempels vastgelegd alsook het te doorlopen proces bij het overgaan naar een andere dekkingsgraadregio. Eind 2022 hebben de BC en het bestuur zich gebogen over het dynamisch beleid bij dekkingsgraden boven de 120%. Dit omdat er richting het nieuwe pensioencontract een andere beleggingshorizon is, waardoor swaptions en het afdekken van het inflatierisico vooralsnog minder aantrekkelijk lijken. Deze zullen dan ook niet automatisch meer worden opgenomen bij de overgang naar een nieuwe dekkingsgraadregio.

AFDEKKING VALUTARISICO

De verplichtingen van PFSR luiden in Euro. De wisselkoers van de Euro t.o.v. andere valuta heeft daarom impact op het nakomen van de pensioenverplichtingen. Een deel van de beleggingen (zakelijke waarden) is genoteerd in vreemde valuta. Fluctuaties in de valutakoersen zorgen voor volatiliteit in de waarde van beleggingen en daarmee de hoogte van de dekkingsgraad.

PFSR hanteert geen visie op ontwikkelingen in valutakoersen v.w.b. de ontwikkelde markten (DM-valuta: USD, JPY, GBP). Het valutarisico bij aandelen Developed Markets wordt daarom afgedekt voor deze 3 valuta's. In verband met kosten en effectiviteit bedraagt deze afdekking 75%.

Met betrekking tot beleggingen opkomende markten (EM) heeft PFSR de visie dat deze landen in het algemeen een sterk groeiende beroepsbevolking hebben dan wel een sterke productiviteitsgroei kennen door scholing en/of toepassing van technologieën. Dit leidt tot sterk groeiende BNP-cijfers en (veelal) revaluerende valuta. PFSR dekt daarom, mede in verband met de hoge kosten en bewerkelijkheid ter afdekking, deze EM-valuta bij aandelen niet af.

DERIVATENBELEID

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten die, naast en veelal in combinatie met, de reguliere beleggingen binnen het beleggingsmandaat (cash, obligaties & leningen, aandelenbeleggingsfondsen, obligatiebeleggingsfondsen en vastgoedbeleggingsfondsen), voornamelijk bedoeld zijn om bepaalde financiële risico's, die verbonden zijn aan de bedrijfsvoering van PFSR, te mitigeren of eventueel te elimineren. Daarnaast kunnen derivaten ook worden ingezet om een doeltreffend portefeuillebeheer te vergemakkelijken.

In het algemeen huldigt het bestuur het uitgangspunt dat het uitsluitend derivaten wenst toe te passen die het begrijpt en die passen binnen het financieel balansrisicomanagement- en beleggingsbeleid van PFSR.

In het beleidsdocument derivatenbeleid Pensioenfonds SNS REAAL²⁶ wordt weergegeven op welke wijze PFSR omgaat met de keuze, toepassing en beheersing van derivaten en de hierbij behorende rapportage. Hierbij vormen het strategisch beleggingsbeleid en toepasselijke wet- en regelgeving de basis.

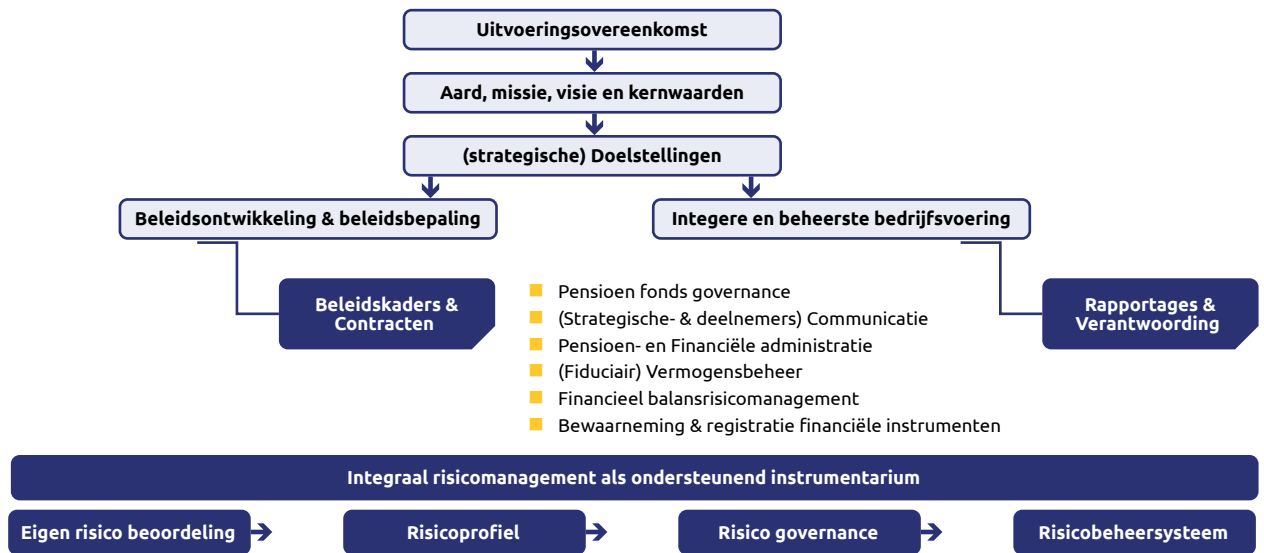
²⁶ Zie bijlage I: Beleidsdocument derivatenbeleid

INTEGRAAL RISICOMANAGEMENT ONDERSTEUNT BELEIDSBEPALING EN BEDRIJFSVOERING

Het bestuur heeft zijn (interne) organisatie en processen zodanig ingericht dat ze bijdragen aan het realiseren van de beleidsdoelstellingen en voorkomen dat het vertrouwen in PFSR wordt geschaad.

De wijze waarop het bestuur invulling geeft aan integraal risicomanagement is vastgelegd in het beleidsdocument 'Integraal Risicomanagement' (hierna: IRM).

De aansluiting tussen hetgeen in eerdere hoofdstukken is uitgewerkt en de relatie met IRM wordt in onderstaande figuur verduidelijkt.

De doelstellingen van het integraal risicomanagement als bestuurlijk instrument zijn:

1. het inzicht hebben in de relevante en dominante risico's,
2. de onderlinge samenhang tussen deze risico's begrijpen,
3. de relatie met de doelstellingen en doelrealisatie in kaart brengen,
4. beloonde van onbeloonde risico's onderscheiden,
5. deze risico's vervolgens vermijden, accepteren, reduceren en/of beheersen in relatie tot de risicobereidheid, en tenslotte,
6. extern verantwoording afleggen over het gevoerde risicobeleid via het bestuursverslag als onderdeel van het jaarverslag.

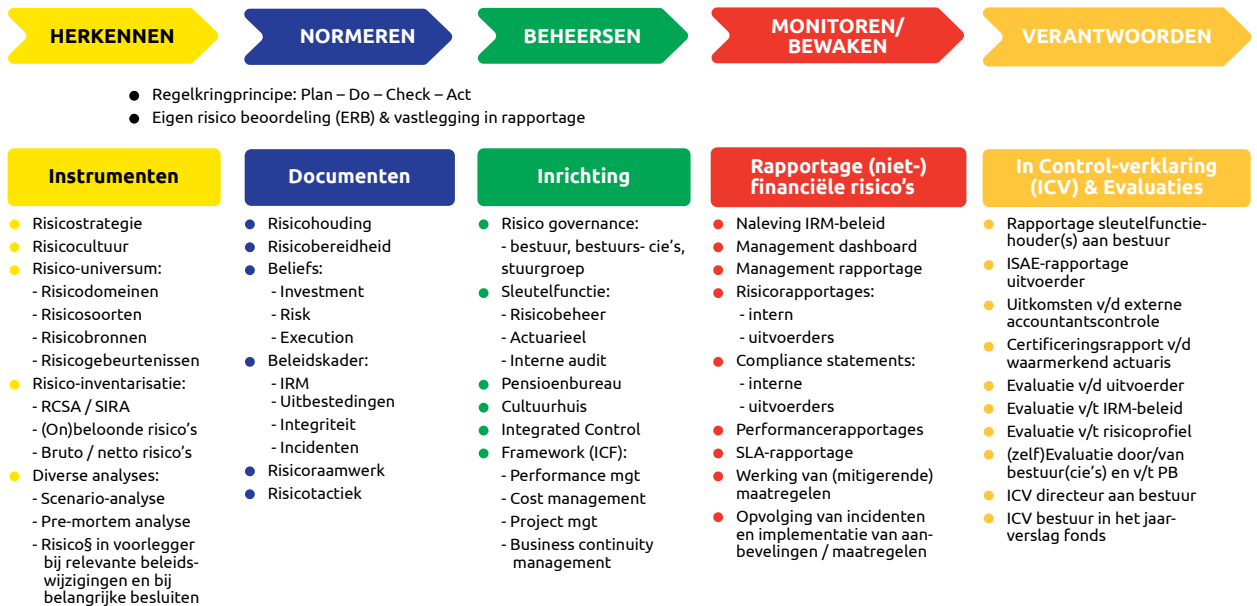
Ter zake vermogensbeheer en financieel balansrisicomanagement neemt het fonds weloverwogen risico's om voldoende rendement te behalen die bijdragen aan het gewenste pensioenresultaat voor de deelnemers.

PFSR neemt maatregelen om risico's die het behalen van de doelstellingen materieel bedreigen, zoals bijvoorbeeld operationele risico's, of het vertrouwen ernstig schaden, zoals bijvoorbeeld integriteitsrisico's, te beheersen en te mitigeren. Met het vaststellen van het risicobeleid stelt het bestuur vast welke risico's het kan en wil nemen: vastgelegd in respectievelijk de risicohouding (beleggingsrisico's) en de risicobereidheid (overige risico's).

In de volgende paragrafen worden achtereenvolgens uitgewerkt:

- § 7.2 de risicomanagementcyclus;
- § 7.3 de risk governance;
- § 7.4 het risico-universum;
- § 7.5 de risicobeheersing

Het integraal risicomanagement krijgt handen en voeten via de risicomanagementcyclus. Deze cyclus bestaat uit een aantal stappen met periodieke herhaling. Via rapportages en notities vanuit respectievelijk het pensioenbureau, sleutelfunctiehouders en uitvoerders, worden het bestuur, de bestuurscommissies, de directeur en de RvT geïnformeerd over de werking van beheersmaatregelen zoals opgenomen onder monitoring en bewaking. Mede hierdoor

krijgt het bestuur inzicht in de mate waarin zij 'in control' is en legt het bestuur respectievelijk de RvT vervolgens daarover verantwoording af aan het VO.

Onderstaande figuur verduidelijkt deze cyclus en de stappen daarin.

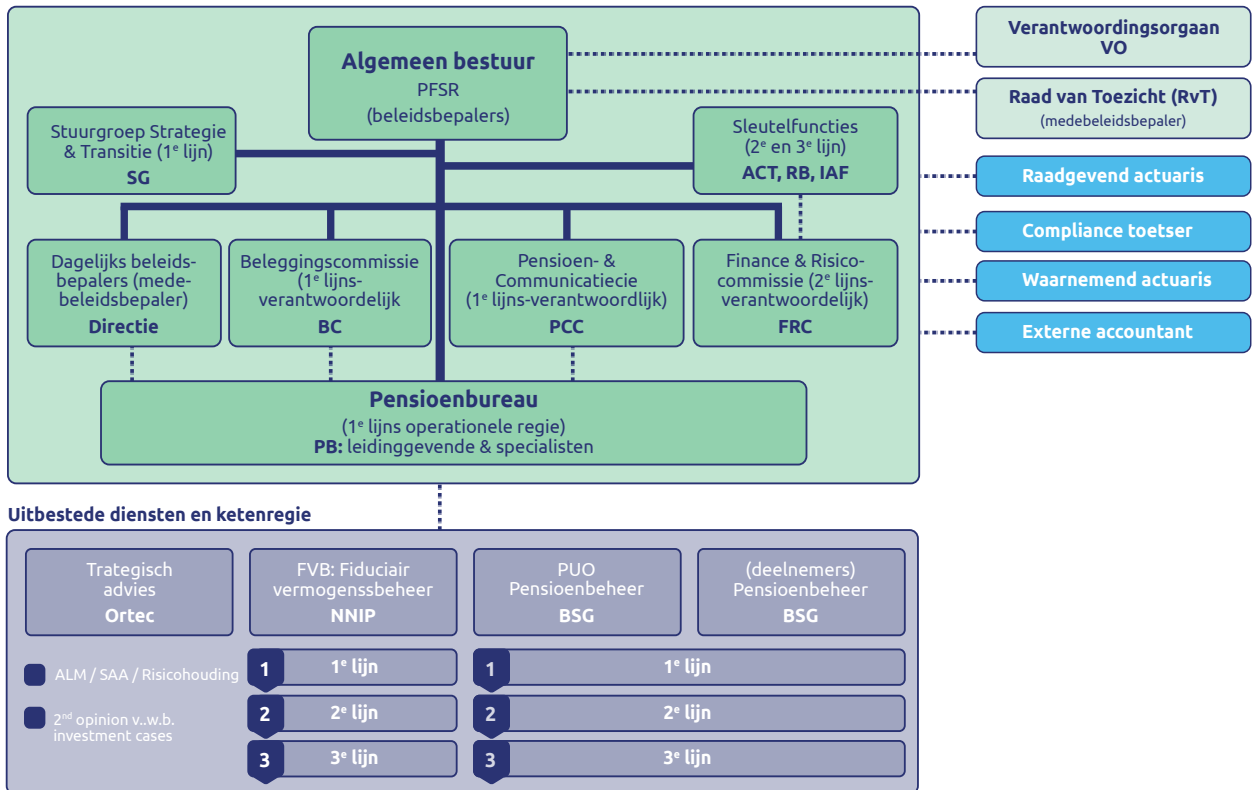
Cyclus van Integraal Risicomanagement (IRM)

Het fonds maakt gebruik van het door toezichthouder De Nederlandsche Bank gehanteerde risicomodel FIRM / FOCUS (*Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode met aandacht voor het bedrijfsmodel en gedrag/cultuur*) aangevuld met de COSO-ERM- principes als kader voor de inrichting van integraal risicomanagement. Dat wordt m.n. door de 'bullets' in de figuur geïllustreerd.

In het IRM-beleid van het fonds wordt dit verder in detail uitgewerkt.

Op hoofdlijnen houdt de risk governance in 'wie wat wanneer waarvoor verantwoordelijk' is ter zake integraal risicomanagement. Onderstaand wordt achtereenvolgens voor een aantal organen en de sleutelfunctie risicobeheer kort uitgewerkt wat hun verantwoordelijkheid is specifiek m.b.t. integraal risicomanagement.

Fondsstructuur & primaire ketenpartners

Onderstaande figuur schetst de verdeling over organen en functionarissen met daarbij behorende taken.

RvT:

- Verantwoordelijk voor het toezicht op de werking van het integraal risicomanagement (algemeen risicobeheer). Vanuit een procesbewakingsrol.
- Legt hierover jaarlijks verantwoording af aan het VO.

Bestuur:

- Verantwoordelijk voor de inrichting en werking van het integraal risicomanagement.
- Verantwoordelijk voor de inrichting van de compliance functie en de aantoonbare naleving van relevante wet- en regelgeving. Het bestuur hieraan invulling geeft door de vaststelling van het compliance charter, door vaststelling van beleidsdocumenten waarin een vertaalslag gemaakt is van relevante wet- en regelgeving, en toeziet op periodiek onderhoud hiervan.
- Verantwoordelijk voor de inrichting van de bestuurscommissies en de vaststelling van de bestuurs-commissiereglementen.
- Verantwoordelijk voor de aanstelling van de sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuariael en interne audit en dat deze SFH's onafhankelijk, eerlijk en objectief kunnen functioneren.

Beleggingscommissie (1e lijn commissie):

- Verantwoordelijk voor het dynamisch balansrisicomanagement, direct daaraan relaterende compliance risico's en voor de monitoring van de beheersing van de financiële risico's (beleggingsrisico's).

Pensioen- en communicatiecommissie (1e lijn commissie):

- Verantwoordelijk voor de beheersing van pensioen-juridische, communicatierisico's, direct daaraan relaterende compliance risico's en reputatierisico's.

Finance & Riskcommissie (2e lijn commissie):

- Verantwoordelijk voor de risicokaders (risicobereidheid) en monitoring van integraal risicomanagement en de daarbij toegepaste interne beheerssystemen, waaronder administratieve organisatie en interne controle.

Manager Risk (functie- en werktitel):

- Als 2e lijns-functionaris en als sleutelfunctiehouder risicobeheer aangesteld om mede invulling te geven aan de inrichting en werking van integraal risicomanagement en daardoor mede-ondersteunend naar het bestuur.
- Risico-challenger: d.m.v. het opstellen van een onafhankelijk advies en/of oordeel bij relevante beleidsvoorstellen, belangrijke bestuursbesluiten en/of rapportages.
- Overleg voeren met de 2° lijnfunctionarissen (risicobeheer en compliance) van de belangrijkste uitbestedingspartijen, t.w. pensioenuitvoeringsorganisatie en de fiduciaire vermogensbeheerder.
- Rapporteert aan het bestuur over de inrichting (opzet/bestaan) en werking van integraal risico-management fonds-breed.
- Verzorgt halfjaarlijkse SFH-rapportages t.b.v. het bestuur en de RvT.

Samenvattend:

Bestuur PFSR (beleidsbepalend orgaan)	Het bestuur richt de 3 lijnen in en is hiervoor eindverantwoordelijk. De 3 lijnen rapporteren aan het bestuur.
1 Fondsorganen (directie, BC en PCC, pensioenbureau: PB)	De directeur, de bestuurscommissies (BC, PCC) en het PB vormen de 1° lijn en zijn voor hun respectievelijke aandachtsgebieden verantwoordelijk voor het identificeren, meten, monitoren en managen van hun toegewezen risico's inclusief effectief werkzame beheersmaatregelen.
2 Controlefunctie 2° lijns Sleutelfuncties (SFH RB, SFH ACT, Compliance toetsers, FRC)	De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft een controlefunctie op het risicobeheersysteem dat door de 1° lijn wordt uitgevoerd (primaire rol). Hij steunt hierbij op de werkzaamheden van de 2° lijn van de PUO en FVB en werkt samen met de SFH Actuarieel. Voorafgaand aan belangrijke besluiten en/of beleidsveranderingen van/door het bestuur geeft hij een risico opinie/mening en t.a.v. de bevindingen doet hij tevens aanbevelingen aan het bestuur (adviesrol: secundair).
3 Onafhankelijke interne toetsende functie (SFH interne audit, 3° lijn)	De sleutelfunctiehouder interne audit vormt de 3° lijn en toetst onafhankelijk de eerste- en tweedelijns processen en activiteiten. Zij steunt bij haar werkzaamheden op de werkzaamheden en bevindingen van de 3 lijnen bij de PUO (BSG) en FVB (NN IP).
Raad van Toezicht PFSR (medebeleidsbepalend orgaan)	De RvT is de interne toezichthouder. Zij ontvangt de rapportages van de SFH Risicobeheer en Actuarieel nadat deze rapportages zijn geagendeerd en behandeld door het bestuur.
Externe toezichthouders (DNB, AFM, AP)	DNB, AFM en AP zijn onze externe toezichthouders. Wanneer het bestuur naar aanleiding van een melding of een rapportage geen tijdige en afdoende maatregelen treft en er sprake is van het (dreigen te) overtreden van de wet, dan is de SFH verplicht dit te melden bij DNB. Via de beleidslijnen sleutelfunctie is er een escalatief in dit soort gevallen via de Vrz Bestuur en Vrz RvT.

7.4

RISICO UNIVERSUM

De manager Risk actualiseert tenminste jaarlijks het risico-universum en deelt dit met het bestuur en/of haar -commissies. Het daardoor geactualiseerde universum omvat de identificatie van de meest relevante risico's voor het pensioenfonds. Het universum is opgebouwd uit een vijftal geclusterde risicodomeinen waarbinnen verschillende niveaus (niveaus 2 t/m 4) zijn te onderscheiden:

1. Risicodomeinen: de belangrijkste risico's zijn verdeeld over 5 categorieën, t.w. (1) strategische risico's, (2) financiële risico's, (3) operationele risico's, (4) compliance risico's en (5) (niet-)financiële rapportagerisico's. Deze indeling sluit aan op de wettelijke vereisten van het BW (jaarverslag).
2. Risicosoorten: op hoofdniveau worden de niet-financiële risico's (1 t/m 5, exclusief 2) en de financiële risico's onderscheiden aansluitend bij de 5 risicodomeinen zoals hierboven omschreven. Daarbinnen worden door DNB en wetgever (SZW, MvF, MJz) risicogebieden onderscheiden, zoals bijvoorbeeld omgevingsrisico's, uitbestedingsrisico's en juridische risico's.
3. Risicobronnen: het laagste aggregatieniveau. Zie ook de tabel hierna.
4. Risicogebeurtenissen. Dit zijn de oorzaken in de causale oorzaak-gevolg keten. Deze detailrisico's worden qua gevolgen geclusterd op niveau 3. En worden in deze ABTN niet verder uitgewerkt.

Jaarlijks wordt door het bestuur gefaciliteerd door manager Risk bepaald welke risico's de grootste aandacht behoeven ("dominante risico's": top 5 - 10 risico's). Onderstaand wordt het risico-universum t/m het 3e niveau uitgewerkt. In totaal zijn er 4 risico-niveaus, het laagste niveau zijn de risicogebeurtenissen ('risk events').

NIVEAU 1: RISICODOMEIN	NIVEAU 2: RISICOSOORT	NIVEAU 3: RISICOBRON
Strategisch	Omgevingsrisico	(Macro-)Economische risico's; Catastrofes: black swans, perfect storm; (Geo)Politiek; (Mondiaal Financieel) Systeem; Samenleving: Sociaal-demografisch; Peer group pressure: sectorale group think; Discontinuïteit: sponsorrisico.
	Besturings- & Business intelligence risico's	Strategieformulering / strategische besluiten; Zelf doen of uitbesteden; Communicatie (strategisch); Model; Technologie & Innovatie; Tekortschietende governance besluitvorming.
Financieel	Rente- & Rentemismatch risico's	Landen (obligaties), marktrisico en concentratie; Verhandelbaarheid obligaties (liquiditeit); Valuta (obligaties non-euro); Inzet van Derivaten (OTC, central clearing); Rentecurve-draaiing en Convexiteit; Swapsread; Collateral (Tegenpartij derivaten, concentratie); Pensioenverplichtingen & Rente-curve (nominaal, markt, UFR).
	Zakelijke waarden-risico	Markt (koersbeweging aandelen / vastgoed door sentiment en renteontwikkeling); Verhandelbaarheid (liquiditeit); Illiquiditeitspremie; Concentratie (regio-, sector- en bedrijfs-specifiek); Valuta.
	Kredietrisico	Spread; Concentratie; Tegenpartij; Replacement (herin-vestering) & Valuta; Verhandelbaarheid (liquiditeit).
	Verzekeringstechnisch risico	Macro langlevens; Arbeidsongeschiktheid (AO); Sterfterisico (kort leven); Herverzekeringsrisico.
	Inflatierisico	Reële pensioenverplichtingen (waardevast pensioen); Vraag-gerelateerde inflatiefactoren; Aanbod-gerelateerde inflatiefactoren.
	ESG-risico's	Milieu & Klimaat: o.a. fysieke en transitie risico's; Sociaal (mensenrechten, arbeidsomstandigheden, leefbaar loon e.d.); Governance (structuur van de) investments; Transparantie & Kritiek NGO's op ESG beleggingen (verwachtingskloven); Ontoereikend ESG inzicht: kwaliteit van de data / informatie, green washing issues.
	Treasury risico (liquiditeitsbeheer)	Liquiditeit (betaalcapaciteit k.t.); Solvabiliteit (buffervorming op financiële / beleggingsrisico's); Tijdige, correcte uitvoering marginverplichtingen op derivaten.
Operationeel	Uitvoering	Besluitvorming; Implementatie; Afhankelijkheid kern-/ sleutelpersoneel: key man risk; Cyberrisico; Business continuïteit; Reputatie & Imago.
	ICT- & informatie-beveiliging-risico's	Veiligheid: fysieke, digitale, logische beveiliging; Continuïteit; Menselijke fout; IT-Governance: systeem en data; Technische risico's; Outsourcing; Omgeving.
	Uitbesteding	Afhankelijkheid van uitvoerder (PUO) / (fiduciair) vermogensbeheerder; Regie, coördinatie en zicht op totale keten (onder-uitbesteding); ICT-breed (agile, robuust, beschikbaar, integriteit, betrouwbaar); Kwaliteit uitvoering door PUO (BSG); Kwaliteit, volledigheid & tijdigheid dienstverlening NNIP; Projecten, programma's bij uitvoerders; Business continuity; Privacy-gegevens-bescherming bestuurders / deelnemers PFSR.
	Project- & programma- risico's (intern) Bewaarneming en registratie financiële instrumenten	Besluitvorming; Governance; Planning; Kostenoverschrijding; Communicatie; Kwaliteitsrisico's; Rapportage; Integriteit. Business continuity; ICT (robuust, beschikbaar, integer); Project / Programma.

NIVEAU 1: RISICODOMEIN	NIVEAU 2: RISICOSOORT	NIVEAU 3: RISICOBRON
Compliance	(niet) Naleving relevante wet- en regelgeving	Complexiteit; Regeldruk: regel-risico reflex; Veelheid wijzigingen: tijdsdruk, foutkans; Tekortschietend doen-vermogen: niet kunnen, onbekwaam; Tekortschietende uitvoerders: uitbesteding; Tekortschietende regie: onder-uitbesteding; Signalen over problemen / incidenten negeren; Onderzoeken door AFM, AP en DNB.
	(niet) Naleving van het fondsbeleid	Geen, onvoldoende aandacht voor bij oordeels- en/of besluitvorming; Tekortschietende Implementatie: bij PB en / of uitvoerders; Gebrek-kig Onderhoud fondsbeleid (actualisering); Signalen over problemen / issues / incidenten negeren.
	Juridische risico's	Incompleet Contract: UVO, pensioenreglement, IMA / DVO; Pensioen-juridische bepalingen; Nakoming & Aansprake-lijkheid (interpreta-tieverschillen); Complexiteit transitie naar Wtp en bijbehorende regelgeving; Kennis van & onderhoud contracten; Boetes en dwang-sommen.
	Integriteitsrisico's	Financiële schendingen; Belangenverstremgeling; Misbruik van ver-trouwelijke informatie; Misstanden & lekken van informatie; Misbruik positie / bevoegdheden (machts-misbruik); Misbruik middelen / overtreding van afspraken; Ongewenste omgangsvormen / onveilige omgeving; Maatschappelijk ongewenst / onbetamelijk gedrag.
	Fiscale inrichting risico's	Complexiteit; Constructies; Fiscale fraude; (omvang en frequentie van) Wijzigingen; Jurisprudentie; Aansprake-lijkheid; Fiscale aangifte; Verzuim- en vergrijpboetes.
Rapportage	Financiële administratie (Boekhoudplicht)	Niet voldoen aan administratieplicht; Incomplete, onjuiste of volledig afwezige boekhouding; Boekhoudfraude & Manipulatie; Bewaarplicht & Verloren geraken v/d boekhouding.
	Jaarverslag PFSR & DNB-rapportages	Getrouwheid jaarrekening (balans, W&V, Cashflow-overzicht, toelich-ting); Relevantie bestuursverslag en juistheid RvT / VO-onderdelen; Tijdigheid vaststelling jaarverslag en deponering (KvK). Tijdigheid van indiening v/d DNB staten; Juistheid DNB-staten; Her-rapportages en DNB-controles; Reputatie & Verzuimboetes.
	Stuurinformatie-risico	Relevantie dashboard & management rapportage, sleutel-functie rapportages; Tijdigheid management rapportages, notities en voor-leggers; Getrouwheid van de informatie, kwaliteit (bron)data.
	Pensioenadministratie en deelnemers-communicatie	Deelnemers- & operationele communicatie; Robuustheid IT systeem; Flexibiliteit IT systeem (agile, aanpassings-vermogen); Governance IT en conforme uitvoering; Complexiteit pensioenregelingen; Kwaliteit van pensioen- en deelnemersdata (Quinto P); Aanlevering data door werkgevers en overheidsinstanties; Talloze wetswijzigingen; Life events (werk, huwelijk, scheiding, pensioen).

7.5

RISICOBEBEERSING

Onder risicobeheersing wordt verstaan: het totaal aan maatregelen dat PFSR treft om het risico dusdanig te verminderen dat het restrisico binnen de risicobereidheid van PFSR valt.

Onderstaand volgt een samengevat overzicht van risicobeheersing door PFSR. Het oogmerk is dus niet om alle risico's en maatregelen uitputtend te beschrijven, maar een professionele indruk te geven van de aanpak, werkwijze en vastlegging. Bij de beheersing van de risico's speelt zowel PFSR als haar pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO), financieel balans-risico-manager (FBR-mgr) en de fiduciar vermogensbeheer (FVB) een rol. Laatste is ook verantwoordelijk voor de implementatie van het dynamisch balansrisicomangement (DBRM) zoals opgenomen in het strategisch beleggingsplan.

RISICO	DOEL	MAATREGELEN
Rente (mismatch) risico, curverisico	Stabieler dekkingsgraad-ontwikkeling.	In het mandaat en onderliggend derivaten- en rentebeleid met de FBR-mgr worden de toegestane instrumenten omschreven zoals bijv. IRS (receiver, payer), receiver swaption en bepaalde typen obligaties. Beheersing door periodieke ALM-studie en het strategisch beleggingsplan, bewaking van de implementatie, stress testing en hedge-rapportages. ISAE 3402 type2-rapportage (jaarlijks) en IC-verklaring (IC: in control, op kwartaalbasis). Monitoring door het pensioenbureau (PB) en manager Risk. Bewaking door de BC.
Inflatierisico	Koopkracht-bescherming pensioen-uitkeringen.	Beheersing door o.a. ALM-studie, bewaking van de implementatie, stress testing en rapportages. In het mandaat en onderliggend derivaten- en inflatiebeleid met de FBR-mgr en later FVB worden de toegestane instrumenten duidelijk omschreven zoals bijv. ILS (receiver, payer) en inflation linked bonds.
Valutarisico	Stabieler dekkingsgraad-ontwikkeling.	In het mandaat met de uitvoerder worden de toegestane instrumenten omschreven zoals bijv. FX-spots, FX-forwards en cross currency swaps. Beheersing door valuta afdekkings-beleid, monitoring en bewaking van de implementatie d.m.v. valutahedgerapportage FBR-manager en later FVB.
Kredietrisico	Stabieler dekkingsgraad-ontwikkeling.	Beheersing door bewaking van de implementatie van het mandaat en rapportages. In de aan FBR-mgr en later FVB verstrekte mandaten zijn limieten en concentraties opgenomen m.b.t. landen, sectoren, ratings en/of uitgevers.
Aandelenkoersrisico	Koopkracht-bescherming pensioen-uitkeringen.	Risico begrensd door het bepalen van risico-budget en risicohouding. En d.m.v. diversificatie (geografisch, sectoren). Dit is vastgelegd in SAA, en beschreven in mandaat AVB en later FVB. Monitoring en bewaking d.m.v. rapportages. Betrokkenheid van PB, manager Risk en BC.
Rente (mismatch) risico, aandelenkoersrisico	Bescherming van de dekking-sgraad d.m.v. DG-regio's	Beheersing door o.a. het financieel & operationeel crisisplan van het fonds, aanwijzing van een crisisteam en d.m.v. DBRM. In het mandaat futures als toegestaan instrument in geval van crisis / ernstige stress.
risico, aandelenkoersrisico	Adequaat integraal risicomanagement.	Overeenkomsten inclusief richtlijnen met de uitvoerder. Alleen onderpand van hoog niveau accepteren. Spreiding over tegenpartijen en limieten. Beheersing door o.a. rapportages FBR-manager en later FVB, ISAE-type 2 rapportage (jaarlijks) en IC-verklaring (per kwartaal).
koersrisico	Adequate inrichting + Aantoonbare naleving van wet- en regelgeving	PFSR heeft een compliance charter vastgesteld. Daarnaast leveren de PUO en fiduciair vermogensbeheerder NNIP half-jaarlijks een compliance statement op. PFSR stelt zelf monitoringsrapportage op met daarin de uitgevoerde controles op het gebied van compliance. Verder verstrekken intern de BC en PCC jaarlijkse compliance statements voor hun domeinen. Compliance wordt als aandachtsgebied ook opgenomen in de halfjaarlijkse rapportages van de SFH risicobeheer.
Tegenpartijrisico	Beheerste en integere bedrijfsvoering.	Er wordt verwezen naar het uitbestedings- & inkoopbeleid van het fonds. Zie v.w.b. verdere beheersing o.a. SL-rapportages, de kwartaal IC-verklaringen van het mgt van de uitvoerders en ISAE-3402 type II rapportages.
Replacement risk	Beheerste en integere bedrijfsvoering.	PFSR kent een eigen integriteitsbeleid. Periodieke uitvoering van een uitvoerige SIRA (Systematische Integriteits Risico Analyse). Zie v.w.b. verdere beheersing o.a. ook de IC-verklaringen van de verschillende uitvoerders.
Onderpandrisico	Adequate verantwoording- & stuurinformatie	Contractueel zijn de gewenste rapportages en frequenties afgesproken met de uitvoerders en PFSR inclusief pensioenbureau. Verdere beheersing o.a. door agendering commissies en bestuur en door dagelijks toezicht directeur fonds tevens PB-leidinggevende op medewerkers van het pensioenbureau. Aanstelling van sleutelfunctiehouders met rapportageplicht.

Voor een uitgebreide beschrijving van de integrale risicobeheersing van PFSR wordt hier verwezen naar het beleidsdocument "risicomanagementbeleid". In het integraal risicomanagementbeleid en in de documentatie van risicoworkshops is bij de inventarisatie van bruto-risico's en de gewenste mate van beheersing rekening gehouden met de

risicobereidheid per categorie risico's en per relevant risico daaraan getoetst. Onderstaand wordt ter indicatie per categorie de risicobereidheid weergegeven.

Onderstaand wordt ter indicatie per categorie de risicobereidheid weergegeven.

Strategische risico's	Er is sprake van een hoge risicobereidheid: binnen bandbreedtes zijn (onbeloonde) risico's geaccepteerd
Financiële risico's: o.a. beleggingsrisico's	Er is sprake van een hoge risicobereidheid m.b.t. beloonde risico's: binnen bandbreedtes zijn (onbeloonde) risico's geaccepteerd
Operationele risico's	Er is sprake van een matige risicobereidheid: (onbeloonde) risico's zijn acceptabel, mits de gevolgen door het fonds relatief makkelijk te dragen zijn.
Compliance risico's	Lage risicobereidheid, het moet goed geregeld zijn. (sterke hygiëne)
Financiële verslaggevingsrisico's	Lage risicobereidheid, het moet goed geregeld zijn. (sterke hygiëne)
<p>Verdeling risicobereidheid: Volledig – (zeer) Hoog – Gemiddeld – Matig – Laag – Zeer laag/Geen Meetlatindeling appetitie: risicozoekend – risicotolerant – risiconeutraal – risicomijdend – risicoafkeer – risicoloos</p>	

Bijlage 1: Overzicht beleidsdocumenten

Hoofdstuk 3.1

1. Statuten en overzicht aan- en aftreden
2. Reglement beleggingscommissie (BC)
3. Reglement pensioen- en communicatiecommissie (PCC)
4. Reglement finance & risicocommissie (FRC)
5. Reglement raad van toezicht (RvT)
6. Reglement verantwoordingsorgaan (VO)
7. Directiestatuut
8. Regeling Pensioenbureau verantwoordelijkheden (PB)

Hoofdstuk 3.2

9. Beleidsplan geschiktheidsbevordering
10. Beleidsdocument integriteitsbeleid
11. Beleidsdocument beloningsbeleid
12. Beleidsdocument diversiteitsbeleid en opleidingsplan

Hoofdstuk 3.4

13. Beleidsplan uitbesteding en inkoop
14. Dienstverleningsovereenkomst BSG en SLA BSG
15. Verwerkersovereenkomst PFSR en BSG
16. Beleidslijnen sleutelfuncties

Hoofdstuk 4

17. Uitvoeringsovereenkomsten met werkgevers de Volksbank, Athora, SRH N.V.
18. Pensioenreglementen 2018 en overgangsbepalingen
19. Beleidsplan deelnemerscommunicatie
20. Regeling geschillen en klachten

Hoofdstuk 5

21. Beleidsplan toeslagenbeleid
22. Beleidsplan financiële & operationele crisis

Hoofdstuk 6

23. Governance beleggingen
24. Fundamentele beleidsuitgangspunten verantwoord beleggen
25. Visie op maatschappelijk verantwoord beleggen
26. Beleidsdocument dynamisch balansrisicomanagementbeleid (DBRM)
27. Beleidsdocument derivatenbeleid

Hoofdstuk 7

28. Beleidsdocument Integraal risicomanagement
29. Compliance charter

Bijlage 2: Gehuwdheidsfrequenties

LEEFTIJD	MANNEN	VROUWEN
18	0,06	0,10
19	0,13	0,20
20	0,20	0,30
21	0,27	0,40
22	0,34	0,50
23	0,41	0,60
24	0,48	0,70
25	0,55	0,80
26	0,59	0,82
27	0,63	0,84
28	0,67	0,86
29	0,71	0,88
30	0,75	0,90
31	0,79	0,90
32	0,83	0,90
33	0,87	0,90
34	0,91	0,90
35	0,95	0,90
36	0,95	0,90
37	0,95	0,90
38	0,95	0,90
39	0,95	0,90
40	0,95	0,90
41	0,95	0,90

LEEFTIJD	MANNEN	VROUWEN
42	0,95	0,90
43	0,95	0,90
44	0,95	0,90
45	0,95	0,90
46	0,95	0,90
47	0,95	0,90
48	0,95	0,90
49	0,95	0,90
50	0,95	0,90
51	0,95	0,89
52	0,95	0,88
53	0,95	0,87
54	0,95	0,86
55	0,95	0,85
56	0,95	0,84
57	0,95	0,83
58	0,95	0,82
59	0,95	0,81
60	0,95	0,80
61	0,95	0,79
62	1,00	1,00
63	1,00	1,00
64	1,00	1,00
65	1,00	1,00

De gehuwdheidsfrequenties in bovenstaande tabel zijn inclusief de verhoging van 0,05 van het vóór de pensioendatum gehanteerde tarief voor partnerpensioen. Deze opslag houdt verband met deelnemers met een niet-geregistreerde partnerrelatie waarvan de partner onder voorwaarden wordt gelijkgesteld met een huwelijkspartner. De tabel-frequenties van 1,00 zijn niet verhoogd.

Bijlage 3: Berekening Vereist Eigen Vermogen

Renterisico (S1)

Dit is het effect van een ongunstige wijziging van de rente/rentetermijnstructuur volgens onderstaande tabel.

S1 RENTEFACTOREN		
LOOPTIJD	STIJGING	DALING
1	2,05	0,49
2	1,79	0,56
3	1,65	0,61
4	1,55	0,64
5	1,49	0,67
6	1,44	0,7
7	1,4	0,71
8	1,37	0,73
9	1,35	0,74
10	1,34	0,75
11	1,33	0,75
12	1,33	0,75
13	1,33	0,75

S1 RENTEFACTOREN		
LOOPTIJD	STIJGING	DALING
14	1,33	0,75
15	1,33	0,75
16	1,32	0,76
17	1,32	0,76
18	1,32	0,76
19	1,32	0,76
20	1,32	0,76
21	1,32	0,76
22	1,32	0,76
23	1,32	0,76
24	1,32	0,76
25	1,32	0,76
26	1,32	0,76

Risico zakelijke waarden (S2)

De waardedaling van de zakelijke waarden die opgevangen moet kunnen worden is als volgt vastgesteld:

ZAKELIJKE WAARDEN	WAARDEDALING IN %
aandelen ontwikkeld	30%
aandelen EM	40%
private equity	40%
niet-beursgenoteerd vastgoed	15%
correlatie	75%

Valutarisico (S3)

De daling van de valutakoersen ten opzichte van de euro die opgevangen moet kunnen worden is als volgt vastgesteld:

VALUTA	WAARDEDALING IN %
Valutarisico ontwikkeld	20%
Valutarisico opkomend	35%

Grondstoffenrisico(S4)

Het effect van een waardedaling met 35% moet opgevangen kunnen worden. Niet van toepassing op ons fonds.

Kredietrisico(S5)

RATING KREDIETVOELIGE BELEGGINGEN	SCHOK (STIJGING VAN DE CREDITSPREAD)
AAA europa	0,00%
AAA	0,60%
AA	0,80%
A	1,30%
BBB	1,80%
<=BB	5,30%
NR	5,30%

Verzekeringstechnisch risico (S6)

De vereiste solvabiliteit voor verzekeringstechnische risico's vloeit voort uit onvoorziene sterfterisico's als gevolg van procesrisico. Daarnaast zijn er onvermijdbare sterfterisico's, zoals de onzekerheid rondom de sterftetrend (TSO of 'langlevenrisico') en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA). Voor de bepaling van het vereist vermogen voor het verzekeringstechnisch risico (S6) zijn geen berekeningen voorgeschreven. De Nederlandsche Bank (DNB) biedt echter wel een methode als handreiking voor het maken van deze inschatting.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico (S7) Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor liquiditeitsrisico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het risicobeheer van het liquiditeitsrisico ook met oog op het prudent person beginsel en een beheerste bedrijfsvoering dusdanig op orde heeft dat het liquiditeitsrisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Concentratierisico (S8)

Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds een dusdanig gediversifieerde portefeuille aanhoudt dat het concentratierisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Operationeel risico (S9)

Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het operationeel risico dusdanig beheerst dat het operationeel risico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt als volgt bepaald:

$$(1,96 * \text{tracking error} + \text{TER}) * \text{de omvang van de actieve aandelenportefeuille.}$$

Correlaties:

Rente & Inflatie	0,50	Correlatie tussen rente en inflatie wordt nu verondersteld op 50% ipv 80% onder het FTK
S₁ en S₂	0,40	Tussen S ₁ , S ₂ en S ₅ wordt onder nFTK correlatie verondersteld ten tijden van stress.
S₁ en S₅	0,40	
S₂ en S₅	0,50	

De volgens de gestandaardiseerde methode vastgestelde gewenste solvabiliteit voor de verschillende risico's wordt aangegeven met S₁ t/m S₆ en S₁₀.

Totaal risico

Het VEV is gelijk aan de uitkomst van de volgende formule uit het standaardmodel van DNB:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 * \rho_{12} * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * \rho_{15} * S_1 * S_5 + 2 * \rho_{25} * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_{10}^2)}$$

waarbij $\rho_{12} = 0,40$ en $\rho_{15} = 0,40$ indien voor S₁ wordt uitgegaan van een rentedaling en nihil indien S₁ is gebaseerd op een rentestijging, en $\rho_{25} = 0,50$. ρ is de correlatiecoëfficiënt. Deze coëfficiënt geeft de correlatie weer tussen de verschillende risicocategorieën.

Er is bij het fonds geen sprake van andere materiële risico's dan welke in de gestandaardiseerde methode zijn meegenomen.

Wanneer PFSR niet beschikt over het vereist eigen vermogen, maar wel over het minimaal vereist eigen vermogen, stelt het bestuur een herstelplan op. Het herstelplan zal erop gericht zijn het eigen vermogen binnen 10 jaar ten minste gelijk te laten zijn aan het meest actuele vereist eigen vermogen.

